

Nr 18

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om allmänna vatten- och avloppsanläggningar, m. m., dels ock en i anledning av propositionen väckt motion.

Genom en den 25 februari 1955 dagtecknad proposition, nr 121, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

1) L a g om allmänna vatten- och avloppsanläggningar.

Härigenom förordnas som följer.

Inledande bestämmelser.

1 §.

Med allmän vatten- och avloppsanläggning förstås i denna lag anläggning, som har till ändamål att bereda vattenförsörjning och avlopp för bostäder eller annan bebyggelse och som omhänderhaves av kommun eller, där den omhänderhaves av annan än kommun, jämlikt 2 § förklarats för allmän.

Den som omhänderhar allmän vatten- och avloppsanläggning benämnes anläggningens huvudman. Det område som anläggningen omfattar eller är avsedd att omfatta kallas verksamhetsområdet.

2 §.

Vatten- och avloppsanläggning, som skall omhänderhavas av annan än kommun, må av länsstyrelsen på framställning av denne förklaras för allmän, såframt anläggningen med hänsyn till bebyggelsens omfattning, de sanitära förhållandena och omständigheterna i övrigt prövas vara av väsentlig betydelse ur allmän synpunkt.

Förklaring som i första stycket sägs må allenast lämnas såframt den eller de kommuner, varest anläggningen skall hava sitt verksamhetsområde, samtyckt därtill och anläggningens tilltänkta huvudman innehar eller på grund av utfästelse från kommun eller annan kan antagas komma att förfoga över medel till fullgörande av sina förpliktelser såsom huvudman.

Länsstyrelsen må bestämma visst område, utöver vilket anläggningens verksamhetsområde ej får utsträckas.

3 §.

Där till förekommande av sanitär olägenhet påkallas, att vattenförsörjning och avlopp för visst område ordnas i ett större sammanhang, ankommer på kommunen att ombesörja eller tillse, att allmän vatten- och avloppsanläggning kommer till stånd så snart omständigheterna det medgiva. Försummas det, må länsstyrelsen giva kommunen åläggande därom.

4 §.

Allmän vatten- och avloppsanläggning skall utföras med tillbörlig hänsyn till allmänna sanitära intressen och i övrigt på det sätt dess ändamål kräver. Erfordras för viss bebyggelse anordningar allenast för vattenförsörjning eller allenast för avlopp, skall anläggningen lämpas därefter.

Inom område, för vilket enligt fastställd generalplan, stadsplan eller byggnadsplan eller på annan grund särskilda bestämmelser med avseende å markens bebyggande gälla, må allmän vatten- och avloppsanläggning ej utföras så, att områdets ändamålsenliga bebyggande försvåras eller syftet med bestämmelserna eljest motverkas. Inom område, för vilket regionplan fastställts, skall ock denna beaktas.

5 §.

Med den inskränkning, som kan följa av föreskrift enligt 2 § tredje stycket, tillkommer det huvudmannen för allmän vatten- och avloppsanläggning att bestämma dess verksamhetsområde. Länsstyrelsen äger dock på framställning av kommun ålägga huvudmannen att i verksamhetsområdet intaga sådan bebyggelse inom kommunen, för vilken vattenförsörjning och avlopp ej kunna med större fördel ordnas på annat sätt. Önskar huvudmannen, att verksamhetsområdet skall omfatta bebyggelse, som ingår eller avses skola ingå i verksamhetsområdet för annan befintlig eller planerad allmän vatten- och avloppsanläggning, skall länsstyrelsen, såframt överenskommelse ej kan träffas, bestämma till vilken anläggning bebyggelsen skall hänföras.

Uppgift om verksamhetsområdets omfattning i den mån beslutet härom träffats av huvudmannen skall av denne insändas till länsstyrelsen.

Anslutningsrätt och anslutningstvång.

6 §.

Fastighet, som ligger inom verksamhetsområdet för allmän vatten- och avloppsanläggning och behöver anordningar för vattenförsörjning och avlopp, skall när det begäres av huvudmannen eller av fastighetens ägare anslutas till anläggningen, såframt ej ändamålet med sådan anslutning kan med större fördel för fastigheten vinnas på annat sätt.

Vad i första stycket stadgas utgör ej hinder för anläggningens huvudman att förlägga arbeten, som föranledas av viss fastighets anslutning, till tjän-

lig årstid och att utföra arbeten för anslutning av ett flertal fastigheter i lämplig ordningsföljd. Skall ledning läggas i gata, väg eller annan allmän plats, är huvudmannen berättigad till det anstånd med ledningens utförande, som påkallas av att andra arbeten skola utföras å samma plats.

Vägras anslutning, när sådan enligt denna paragraf skall ske, må länsstyrelsen på framställning av den som begär anslutningen giva åläggande därom.

Vissa med allmän vatten- och avloppsanläggning förenade rättigheter och skyldigheter.

7 §.

Allmän vatten- och avloppsanläggning skall, då den upplåtes till begagnande, vara försedd med de anordningar, som erfordras för att den skall på ett tillfredsställande sätt tjäna sitt ändamål, såsom brunnar, pump- och reningsverk samt rörledningar. Huvudmannen äger dock bestämma, att servisledningar icke eller endast till viss del skola ingå i anläggningen.

Till anläggningen räknas icke ledningar och andra anordningar inom byggnad, som är ansluten till anläggningen, ej heller rännstenar och vägdiken.

8 §.

Finnas för fastighet, som anslutes till anläggningen, anordningar för vattenförsörjning eller avlopp, vilka kunna användas för anläggningen, är ägaren av anordningarna pliktig att på yrkande av huvudmannen låta dem införlivas med anläggningen mot skälig ersättning.

9 §.

Anordning för vattenförsörjning eller avlopp, som genom tillkomsten av anläggningen blir onyttig, skall av huvudmannen ersättas i den mån det prövas skäligt med hänsyn till anordningens ålder, det skick vari den befinner sig, den fördel, som för fastigheten vinnes genom anslutningen, samt omständigheterna i övrigt.

10 §.

Huvudmannen är pliktig att, så länge behovet av anläggningen kvarstår, underhålla den och i övrigt sörja för att den på tillfredsställande sätt fyller sitt ändamål.

Nyttjandet av allmän vatten- och avloppsanläggning.

11 §.

Rörledningar, kranar och andra anordningar, som för fastighet, ansluten till allmän vatten- och avloppsanläggning, kopplas till denna, skola hållas

i sådant skick, att fara ej uppstår för driftsavbrott eller annan olägenhet vid anläggningens begagnande. När så erfordras, skall tillfälle beredas huvudmannen och hans folk att undersöka sådana anordningar.

12 §.

I avloppsledning må ej utsläppas ämne, som genom frätning, slambildning eller på annat sätt kan skada anläggningen.

Anläggningen skall i övrigt för ansluten fastighets behov brukas med nödig försiktighet, så att olägenhet för andra till anläggningen anslutna fastigheter och för huvudmannen såvitt möjligt undvikas. Huvudmannen äger meddela de närmare föreskrifter i detta hänseende, som må finnas erforderliga. Sådana föreskrifter skola, där de ej föranletts av reparationsarbete eller annat tillfälligt förhållande, underställas länsstyrelsens prövning.

13 §.

Asidosätter någon vad som åligger honom enligt bestämmelserna i 11 eller 12 § eller enligt föreskrifter, som meddelats med stöd av sistnämnda paragraf, är han pliktig att ersätta därav föranledd skada.

Avgifter.

14 §.

Till täckande av nödiga kostnader för utförande samt underhåll och drift av allmän vatten- och avloppsanläggning må avgifter uttagas av de fastigheter, vilka anslutits till anläggningen.

Låter huvudmannen, i syfte att anläggningen framdeles skall kunna utsträckas till ytterligare bebyggelse, utföra anläggningen på väsentligen annat sätt än som eljest skulle hava skett, må därav föranledd merkostnad ej genom avgifter uttagas, innan utvidgningen kommer till stånd.

Kostnaderna för avledande genom anläggningen av vatten från gator, vägar och andra allmänna platser inom område under stadsplan eller byggnadsplan må täckas genom avgifter å tomter och andra för bebyggande avsedda fastigheter inom området. I den mån omfattningen av dessa platser uppenbarligen överstiger områdets eget behov, skall dock kostnaden bäras av den, som har att svara för iordningställande och underhåll av platserna.

15 §.

Avgifterna å de särskilda fastigheterna skola stå i skäligt förhållande till fastigheternas större eller mindre nytta av anläggningen.

Där på grund av bebyggelsens lokalisering, terrängförhållandena eller andra omständigheter kostnaden för anslutning till anläggningen av viss eller vissa fastigheter är avsevärt högre eller lägre än för övriga fastigheter, må avgifterna anpassas med hänsyn därtill.

Å varje fastighet må läggas kostnad för servisledningar och andra för fastigheten särskilt avsedda anordningar. Fastighet, som anslutits allenast för vattenförsörjning eller allenast för avlopp, må ej betungas med kostnad, som belöper å anordningar för det andra ändamålet.

16 §.

Avgift skall utgå enligt taxa, som av huvudmannen utformas i överensstämmelse med de i 14 och 15 §§ stadgade grunderna. Avgiftsskyldigheten må uppdelas att avse dels engångsavgift och dels årliga eller på annat sätt periodiska avgifter.

Engångsavgift må ej sättas högre än till vad som svarar mot fastighetens andel i kostnaden för anläggningens utförande. Uppgår engångsavgift till belopp, som kan anses betungande med hänsyn till fastighetens ekonomiska bärkraft och övriga omständigheter, skall, om fastighetens ägare det begär, avgiftsskyldigheten fördelas på årliga inbetalningar under viss tid, högst tio år. Å oguldet belopp må räknas skälig ränta.

Särskilda bestämmelser om anläggningar, som omhänderhavas av annan än kommun.

17 §.

För allmän vatten- och avloppsanläggning, som omhänderhaves av annan än kommun, må kommun, inom vilken anläggningen har sitt verksamhetsområde, utse lämplig person att vara tillsyningsman.

Tillsyningsmannen äger rätt att vinna tillträde till alla delar av anläggningen samt att granska räkenskaper och andra handlingar rörande denna. Han skall årligen till kommunen avgiva berättelse över sin tillsyn.

Förekommer förhållande, som påkallar ingripande av länsstyrelsen, hälsovårdsnämnden eller annan myndighet, skall tillsyningsmannen göra anmälan därom.

18 §.

Kan med skäl antagas, att viss eller vissa fastigheters intressen åsidosätas eller att med anläggningen förenade angelägenheter eljest försummas eller handhavas på mindre lämpligt sätt, må länsstyrelsen förordna syssloman att i huvudmannens ställe och för dennes räkning handhava anläggningen och därmed förenade angelägenheter. Syssloman, som nu sagts, må när förhållandena därtill föranleda av länsstyrelsen entledigas från uppdraget.

Sysslomannen äger åtnjuta arvode av anläggningens huvudman med belopp, som bestämmes av länsstyrelsen.

Vissa bestämmelser om prövningen av frågor enligt denna lag.

19 §.

Ärende, som enligt denna lag skall handläggas av länsstyrelse, upptages av länsstyrelsen i det län, där anläggningen huvudsakligen har eller skall hava sitt verksamhetsområde.

20 §.

Äro för fullgörandet av uppgifter, vilka enligt denna lag ankomma på länsstyrelse, särskilda undersökningar erforderliga, må länsstyrelsen vid behov anlita sakkunnigt biträde därtill. Biträdet äger för uppdraget och därmed förenade utgifter njuta ersättning med belopp, som bestämmes av länsstyrelsen. Ersättningen skall gäldas av huvudmannen för den anläggning, som avses med den väckta frågan, eller, om frågan ej avser befintlig eller planerad anläggning, av kommunen. Har kostnad föranletts av viss sakägares yrkande eller bestridande, må, om så prövas skäligt, denne åläggas att gälda kostnaden.

21 §.

I beslut om åläggande enligt 3 eller 6 § eller om fastställande av föreskrifter enligt 12 § äger länsstyrelsen stadga vite.

22 §.

Över länsstyrelses beslut enligt denna lag må talan föras hos Konungen genom besvär.

23 §.

Twist i fråga, som avses i denna lag, skall där annat ej är stadgat upp- tagas och prövas av allmänna underrätten i den ort, där anläggningen huvudsakligen har sitt verksamhetsområde.

I mål rörande tillämpning av 8 eller 9 § skall huvudmannen vidkännas å ömse sidor uppkomna kostnader, såframt ej rätten med hänsyn till omständigheterna finner skäligt annorlunda förordna.

Slutbestämmelser.

24 §.

Vad i denna lag stadgas angående fastighet skall, när omständigheterna föranleda därtill, tillämpas jämväl å sådan byggnad eller industriell anläggning, som tillhör annan än ägaren till grunden.

25 §.

För fullgörande av förpliktelse, som enligt denna lag åvilar fastighet, svarar, där annat ej avtalats, fastighetens ägare. Såsom ägare svarar den

som enligt kommunalskattelagen är i ägares ställe skyldig att erlägga skatt för garantibelopp för fastigheten.

Ny ägare eller innehavare svarar ej för avgift, som förfaller till betalning, innan han skall tillträda fastigheten.

26 §.

Vad i denna lag sägs om kommun skall ock gälla municipalsamhälle, var-est byggnadslagens bestämmelser för stad äga tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1955.

Lagen skall äga tillämpning å anläggning, som utförts före ikraftträdandet, såframt den omhänderhaves av kommun eller, där den omhänderhaves av annan än kommun, länsstyrelsen förklarar anläggningen för allmän. Länsstyrelsens prövning skall ske enligt de i 2 § angivna grunderna; dock erfordras ej samtycke av den eller de kommuner, där anläggningen skall hava sitt verksamhetsområde.

Kostnad som före lagens ikraftträdande nedlagts på anläggning, å vilken lagen enligt vad nu sagts skall äga tillämpning, må ej genom avgifter uttagas i vidare mån än detta kunnat ske enligt den före ikraftträdandet gällande rätten och för anläggningen meddelade särskilda föreskrifter eller följer av vad som stadgas i övergångsbestämmelserna till lagen denna dag om ändring i byggnadslagen.

2) L a g

om ändring i 8 kap. vattenlagen.

Härigenom förordnas, dels att 8 kap. 1, 2, 14, 17, 22, 29, 33 och 36 §§ vattenlagen den 28 juni 1918 (nr 523) skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, dels att 54 och 55 §§ samt underrubriken »Slutbestämmelser» skola utgå ur nämnda kap., dels ock att 56 § samma kap. skall med bibehållen lydelse betecknas 54 §.¹

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 §.

För avledande — — — — — fall stadgas.

Spillvatten och — — — — — industriellt avloppsvatten.

I fråga om vattens avledande för I fråga om vattens avledande för torrläggning av mark inom stadsplan, sådan torrläggning av mark inom

¹ Senaste lydelse av ifrågavarande stadganden i 8 kap., se SFS 1941: 614.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

som ej sker för viss eller vissa fastigheters räkning, eller för torrläggning av begravningsplats skall gälla vad om avledande av kloakvatten stadgas.

stadsplan eller byggnadsplan, som ej sker för viss eller vissa fastigheters räkning, eller för torrläggning av begravningsplats skall gälla vad om avledande av kloakvatten stadgas.

2 §.

Vad i — — — — — från fartyg.

Utöver de bestämmelser, som meddelas i detta kap., skall gälla vad i hälsovårdsstadgan eller eljest ur hälsovårdssynpunkt föreskrives.

Utöver de bestämmelser, som meddelas i detta kap., skall gälla vad i hälsovårdsstadgan eller eljest ur hälsovårdssynpunkt föreskrives. *Beträffande avledande av avloppsvatten genom allmän vatten- och avloppsanläggning skall tillika gälla vad där om är särskilt stadgat.*

Med samhälle avses i detta kap. verksamhetsområdet för allmän vatten- och avloppsanläggning och, så vitt angår utövandet av rättigheter och fullgörandet av skyldigheter, som stadgas beträffande samhälle, huvudmannen för sådan anläggning.

14 §.

Vad i — — — — — flera fastigheter.

Lag samma vare beträffande samhälle och en eller flera fastigheter, som ej ingå i samhällets stadsplan. I fråga om företag, som är gemensamt för samhälle och därtill hörande, å område utom stadsplanen belägna fastigheter, skall vid fördelning av kostnaderna skälig hänsyn tagas jämväl till samhällets skyldighet att svara för allmänna sanitära intressen.

Lag samma vare beträffande samhälle och en eller flera fastigheter, som äro belägna utom samhället.

17 §.

Vad ovan i 3—16 §§ är stadgat skall ej äga tillämpning beträffande avledande inom stadsplan av kloakvatten från byggnader, tomter, gator eller andra platser inom det stadsplanelagda området.

Vad ovan i 3—16 §§ är stadgat skall ej äga tillämpning beträffande avledande inom samhälle av kloakvatten från byggnader, tomter, gator eller andra platser i samhället.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

22 §.

Vad ovan i 18—21 §§ är stadgat skall ej äga tillämpning å ledning inom stadsplan för torrläggning av mark inom det *stadsplanlagda* området eller för avledande av kloakvatten från byggnader, tomter, gator eller andra platser inom detta område, dock att vad i 19 § första stycket är stadgat skall gälla jämväl ledning, som nu sagts.

Vad ovan i 18—21 §§ är stadgat skall ej äga tillämpning å ledning inom stadsplan *eller byggnadsplan* för torrläggning av mark inom det *planlagda* området eller för avledande av kloakvatten från byggnader, tomter, gator eller andra platser inom detta område, dock att vad i 19 § första stycket är stadgat skall gälla jämväl ledning, som nu sagts.

29 §.

Vad i 27 och 28 §§ är stadgat i fråga om två eller flera samhällen skall äga motsvarande tillämpning med avseende å två eller flera fastigheter så ock beträffande samhälle och en eller flera fastigheter, som *ej* äro belägna *inom samhällets stadsplan*.

Vad i 27 och 28 §§ är stadgat i fråga om två eller flera samhällen skall äga motsvarande tillämpning med avseende å två eller flera fastigheter så ock beträffande samhälle och en eller flera fastigheter, som äro belägna *utom samhället*.

33 §.

Vad i 24—29 §§ är föreskrivet om åtgärder till motverkande av förorening genom kloakvatten samt kostnaden därför skall äga motsvarande tillämpning beträffande industriellt avloppsvatten. Avledes avloppsvattnet från fabrik eller inrättning, *som är belägen inom stadsplan, icke genom samhället tillhörig* avloppsledning, vare därvid så ansett, som om fabriken eller inrättningen vore belägen *utom det stadsplanlagda området*.

Vad i 24—29 §§ är föreskrivet om åtgärder till motverkande av förorening genom kloakvatten samt kostnaden därför skall äga motsvarande tillämpning beträffande industriellt avloppsvatten. Avledes avloppsvattnet från fabrik eller inrättning inom *samhälle icke genom samhällets avloppsledning*, vare därvid så ansett, som om fabriken eller inrättningen vore belägen *utom samhället*.

36 §.

För avledande av avloppsvatten från fabrik eller annan industriell inrättning inom *samhällets stadsplanlagda område* till samhället tillhörig avloppsledning äge samhället föreskriva de villkor, som på grund av

För avledande av avloppsvatten från fabrik eller annan industriell inrättning inom *samhälle* till samhället tillhörig avloppsledning äge samhället föreskriva de villkor, som på grund av avloppsvattnets beskaffen-

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

avloppsvattnets beskaffenhet skäligen kunna anses erforderliga. Sedan avloppsvattnet inletts i ledningen, är samhället ansvarigt för behövliga åtgärder till motverkande av förorening genom avloppsvattnet ävensom för skada, som vållas genom sådan förorening.

het skäligen kunna anses erforderliga. Sedan avloppsvattnet inletts i ledningen, är samhället ansvarigt för behövliga åtgärder till motverkande av förorening genom avloppsvattnet ävensom för skada, som vållas genom sådan förorening.

Beslut i — — — — — befallningshavandes prövning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1955.

3) Lag

om ändring i byggnadslagen den 30 juni 1947 (nr 385).

Härigenom förordnas, att 52, 54, 55, 68, 73 och 74 §§ byggnadslagen den 30 juni 1947 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

52 §.

När gata — — — — — behörigen tillgodoses.

Vid upplåtandet skall gatan vara försedd med beläggning efter behovet och ortens sed samt med erforderliga gångbanor och nödig anordning för vattnets avrinnande. Plantering eller annan särskild anordning, varmed gatan skall vara försedd enligt stadsplanen, skall såvitt möjligt utföras i samband med gatans iordningställande men eljest så snart ske kan efter dess upplåtande. *Skall i gatan finnas underjordisk avloppsledning, skall sådan vara anordnad vid gatans upplåtande; dock äger länsstyrelsen medgiva anstånd därmed, om det är förenligt med den allmänna hälsovårdens krav.*

Vid upplåtandet skall gatan vara försedd med beläggning efter behovet och ortens sed samt med erforderliga gångbanor och nödig anordning för vattnets avrinnande. Plantering eller annan särskild anordning, varmed gatan skall vara försedd enligt stadsplanen, skall såvitt möjligt utföras i samband med gatans iordningställande men eljest så snart ske kan efter dess upplåtande.

Vad nu — — — — — allmän plats.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

54 §.

Vill ägare av tomt verkställa nybyggnad därå innan gata, till vilken tomten enligt stadsplanen har utgång, blivit upplåten till allmänt be-
gagnande, skall han anordna utfartsväg och nödigt avlopp från tomten. I den mån staden förfogar över erforderlig obebyggd mark som enligt stadsplanen är avsedd till gata eller annan allmän plats, vare staden pliktig att utan ersättning låta marken nyttjas för ändamålet.

Vill ägare av tomt verkställa nybyggnad därå innan gata, till vilken tomten enligt stadsplanen har utgång, blivit upplåten till allmänt be-
gagnande och allmän avloppsledning anlagts, skall han anordna utfartsväg och nödigt avlopp från tomten. I den mån staden förfogar över erforderlig obebyggd mark som enligt stadsplanen är avsedd till gata eller annan allmän plats, vare staden pliktig att utan ersättning låta marken nyttjas för ändamålet.

55 §.

Är kronan efter vad i lagen om allmänna vägar sägs väghållare i stad, skall vad ovan i 49, 50, 52 och 53 §§ stadgas om ansvarighet för staden att såsom gata iordningställa och upplåta allmän väg avse kronan, med iakttagande att framställning varom i 52 § första stycket sägs må göras såväl av kronan som av staden. Kostnad, som föranledes av att gatan enligt stadsplanen bygges till större bredd eller med dyrbarare utförande i övrigt än som betingas av trafiken eller förses med underjordisk avloppsledning, skall dock gäldas av staden, om ej Konungen annorlunda förordnar.

Är kronan efter vad i lagen om allmänna vägar sägs väghållare i stad, skall vad ovan i 49, 50, 52 och 53 §§ stadgas om ansvarighet för staden att såsom gata iordningställa och upplåta allmän väg avse kronan, med iakttagande att framställning varom i 52 § första stycket sägs må göras såväl av kronan som av staden. Kostnad, som föranledes av att gatan enligt stadsplanen bygges till större bredd eller med dyrbarare utförande i övrigt än som betingas av trafiken, skall dock gäldas av staden, om ej Konungen annorlunda förordnar.

68 §.

Bestämmelser om bidrag till gatu-
byggnadskostnad skola angiva grunderna för beräkning av den kostnad som skall påföras tomtägarna och för kostnadens fördelning mellan dem samt tid och ordning för ersättningens erläggande. Vid grundernas bestämmande skall iakttagas:

Bestämmelser om bidrag till gatu-
byggnadskostnad skola angiva grunderna för beräkning av den kostnad som skall påföras tomtägarna och för kostnadens fördelning mellan dem samt tid och ordning för ersättningens erläggande. Vid grundernas bestämmande skall iakttagas:

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1. Ersättningskyldighet må ej åläggas tomtägare beträffande gata eller del därav *eller avloppsledning* vars anläggning påbörjats framför tomten då fråga angående bestämmelser om bidrag till gatubyggnadskostnad väcktes hos stadsfullmäktige.

2. Ersättningskyldighet må ej avse gata eller del därav som lagligen skolat vara upplåten till allmänt begagnande vid tid som under 1 sägs *eller avloppsledning som staden varit skyldig att utföra före samma tid.*

3. Å tomtägare — — — — — vanligt kostsam.

4. Tomtagare må — — — — — beträffande marken.

5. Utan hinder — — — — — skälig grund.

6. Är inom — — — — — genomsnittliga kostnaden.

7. *Tomtagare må icke belastas med större andel av kostnaden för avloppsledning än som med hänsyn till avloppsvattnets mängd och beskaffenhet samt övriga på kostnaden inverkan omständigheter kan anses belöpa på avloppet från tomten, jämfört med annat avlopp för vilket ledningen är avsedd.*

8. Till grund för bestämmande av gatubyggnadskostnad må, i stället för vad under 5—7 sägs, läggas på tidigare erfarenhet stödda beräkningar av vad gata *eller avloppsledning* under likartade förhållanden betingad i anläggning.

9. Därest nuvarande eller föregående ägare av tomt mot vederlag helt eller delvis vunnit befrielse från deltagande i kostnad för anläggning av gata *eller avloppsledning*, skall hänsyn tagas härtill.

10. Tomtagarnas åligganden skola städse motsvara skäliga anspråk på rättvisa och billighet.

1. Ersättningskyldighet må ej åläggas tomtägare beträffande gata eller del därav vars anläggning påbörjats framför tomten då fråga angående bestämmelser om bidrag till gatubyggnadskostnad väcktes hos stadsfullmäktige.

2. Ersättningskyldighet må ej avse gata eller del därav som lagligen skolat vara upplåten till allmänt begagnande vid tid som under 1 sägs.

3. Å tomtägare — — — — — vanligt kostsam.

4. Tomtagare må — — — — — beträffande marken.

5. Utan hinder — — — — — skälig grund.

6. Är inom — — — — — genomsnittliga kostnaden.

7. Till grund för bestämmande av gatubyggnadskostnad må, i stället för vad under 5 och 6 sägs, läggas på tidigare erfarenhet stödda beräkningar av vad gata under likartade förhållanden betingar i anläggning.

8. Därest nuvarande eller föregående ägare av tomt mot vederlag helt eller delvis vunnit befrielse från deltagande i kostnad för anläggning av gata, skall hänsyn tagas härtill.

9. Tomtagarnas åligganden skola städse motsvara skäliga anspråk på rättvisa och billighet.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

73 §.

I förordnande som avses i 70 § må Konungen, i den mån så prövas skäligt, på stadens begäran föreskriva, att området ägare skall vara pliktig att i den ordning Konungen bestämmer bekosta anläggning av gator och avloppsledningar inom området.

74 §.

Underhåll av gata eller annan allmän plats så ock av allmän avloppsledning åvilar staden.

Är kronan — — — — — allmän väg.

I förordnande som avses i 70 § må Konungen, i den mån så prövas skäligt, på stadens begäran föreskriva, att området ägare skall vara pliktig att i den ordning Konungen bestämmer bekosta anläggning av gator samt anordningar för vattenförsörjning och avlopp inom området.

Underhåll av gata eller annan allmän plats åvilar staden.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1955.

Bestämmelser om bidrag till gatubyggnadskostnad, vilka gälla vid nya lagens ikraftträdande, skola, i vad de röra kostnad för avloppsledning, ej tillämpas å fastighet, som anslutes till ledningen efter ikraftträdandet; och skall vad nu sagts jämväl avse sådan bidragsskyldighet i nämnda hänseende, som gäller av ålder eller på grund av föreskrifter meddelade före den 1 januari 1932. Att bidragsskyldighet beträffande avloppsledningen kan i annan ordning åläggas fastighet, varom nu är fråga, framgår av lagen om allmänna vatten- och avloppsanläggningar.

Har fråga om anlagande av bestämmelser om bidrag till gatubyggnadskostnad väckts före nya lagens ikraftträdande men icke blivit dessförinnan slutligen prövad, må kostnaden för utförande av avloppsledning, som av kommunen anlagts efter frågans väckande, av kommunen uttagas genom avgifter i den ordning som stadgas i lagen om allmänna vatten- och avloppsanläggningar.

I samband med propositionen har utskottet behandlat en i anledning av densamma väckt motion, nr 441 i första kammaren av herr *Danmans*.

I motionen yrkas, att riksdagen måtte avslå propositionen till den del däri föreslås bestämmelser om anslutningstvång beträffande vatten- och avloppsanläggningar.

De av motionären åsyftade bestämmelserna återfinnes i 6 § i förslaget till lag om allmänna vatten- och avloppsanläggningar.

Beträffande de skäl som anförts till stöd för Kungl. Maj:ts förslag och för yrkandet i motionen får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas här nedan, hänvisa till propositionen och motionen.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen upptages förslag till lag om allmänna vatten- och avloppsanläggningar, avsedd att delvis ersätta och delvis komplettera de stadganden i detta ämne, vilka för närvarande är upptagna bl. a. i vattenlagen, byggnadslagen och hälsovårdsstadgan. Enligt förslaget skall en vatten- och avloppsanläggning anses såsom allmän, om den omhänderhaves av kommun eller — därest den omhänderhaves av annan än kommun — länsstyrelsen efter prövning i viss ordning förklarat anläggningen för allmän. På kommunen ankommer att ombesörja eller tillse, att allmän vatten- och avloppsanläggning kommer till stånd för område, varest vattenförsörjning och avlopp till förekommande av sanitär olägenhet måste ordnas i ett större sammanhang. För allmän vatten- och avloppsanläggning skall bestämmas visst verksamhetsområde. Fastighet, som ligger inom verksamhetsområdet, skall i princip anslutas till anläggningen, såvida ej ändamålet med anslutningen kan med större fördel för fastigheten vinnas på annat sätt. Av de anslutna fastigheterna får uttagas avgifter, vilka skall bestämmas enligt taxa och tillhoppa högst får motsvara självkostnaderna för anläggningen. Förslaget ger också bestämmelser, som i andra hänseenden närmare reglerar förhållandet mellan den, som omhänderhar anläggningen, och anläggningens brukare.

Vidare framlägges i propositionen förslag till lag om ändring i 8 kap. vattenlagen av innebörd, att de bestämmelser, som i nämnda kap. ges för vissa avloppsföretag rörande bl. a. anslutningsrätt och anslutningstvång, kostnadsfördelning och organisatoriska förhållanden, icke skall äga tillämpning inom allmän vatten- och avloppsanläggnings verksamhetsområde. Där emot skall bl. a. vattenlagens bestämmelser om åtgärder till motverkande av vattenförorening tillämpas även å allmänna vatten- och avloppsanläggningar.

Slutligen föreslås i propositionen vissa ändringar i byggnadslagen. De bestämmelser om ersättning för gatubyggnadskostnad, som gäller för vissa orter, skall i fortsättningen ej tillämpas i vad de avser kostnader för avloppsledning, och nya sådana bestämmelser om kostnader för avloppsledning

skall ej kunna antagas. Genom övergångsbestämmelser regleras närmare, huru bestämmelserna om ersättning för gatubyggnadskostnad såvitt angår avloppsledningar skall ersättas med vatten- och avloppstaxor.

Inledning

Den föreliggande propositionen grundar sig på ett av särskilda sakkunniga — 1946 års vatten- och avloppssakkunniga — i september 1951 avgivet betänkande (SOU 1951:26), innefattande bl. a. av motiv åtföljda förslag till ny lagstiftning om vatten- och avloppsanläggningar.

Yttranden över de sakkunnigas förslag har efter remiss avgivits av ett stort antal myndigheter och enskilda sammanslutningar (se propositionen s. 17—18).

I. Gällande bestämmelser om vattenförsörjning och avlopp.

Vatten- och avloppsfrågorna har först under förhållandevis sen tid blivit föremål för mera ingående reglering från det allmännas sida. Någon mera enhetlig reglering av dessa spørsmål har överhuvud icke kommit till stånd. De föreskrifter som påkallats av utvecklingen har meddelats i olika sammanhang i hälsovårds-, plan- och vattenlagstiftningen samt vissa andra författningar.

I propositionen (s. 19—26) lämnas en utförlig redogörelse för de bestämmelser, som är av intresse i detta sammanhang. Här skall därför omnämnas endast några huvudpunkter.

Hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919 innehåller bestämmelser för såväl stad som landsbygd rörande bl. a. vattenförsörjning och avlopp. Enligt ett flertal bestämmelser i stadgan åligger det hälsovårdsnämnderna att i skilda hänseenden verka för att frågorna om vattenförsörjning och avlopp lösas tillfredsställande. Däremot innehåller stadgan icke några uttryckliga föreskrifter om skyldighet för kommun att utföra vatten- och avloppsanläggningar. Numera torde dock, med hänsyn till förefintliga rättsfall, allmänt anses, att kommun kan med stöd av hälsovårdsstadgan föreläggas att utföra vatten- och avloppsanläggning, där sådan påkallas av sanitära missförhållanden.

Viss tillsyn över vattenverken utövas enligt *förordningen den 19 juli 1941 om kontroll av vattenledningsvatten*.

Byggnadslagen den 30 juni 1947 och byggnadsstadgan samma dag upptager ett flertal bestämmelser, som ger det allmänna möjlighet att reglera bebyggelsen med hänsyn till samhällliga intressen, däribland frågorna om vattenförsörjning och avlopp. Bebyggelseregleringen sker främst genom

planläggning. Byggnadslagen upptager fyra olika planinstitut, nämligen generalplan, stadsplan, byggnadsplan och regionplan. Byggnadsverksamheten inom område, som ej ingår i stadsplan eller byggnadsplan, kan i vissa avseenden regleras genom utomplansbestämmelser (2 och 3 §§ byggnadslagen).

Beträffande vattenförsörjning är byggnadslagens bestämmelser väsentligen blott av den karaktären, att vederbörlig hänsyn vid planeringen skall tagas till möjligheten att lösa hithörande frågor på ett nöjaktigt sätt.

Mera ingående har i byggnadslagstiftningen avloppsfrågorna behandlats. Sedan stadsplan i stad fastställts, skall plan för avledande av vatten och flytande orenlighet från gator, allmänna platser och byggnadsmark samt erforderliga åtgärder till motverkande av vattenförorening (avloppsplan) av fullmäktige antagas till efterrättelse. Planen skall bringas i verkställighet i den mån detta påkallas av bebyggelsen (34 § byggnadsstadgan). Skall enligt avloppsplan eller på grund av beslut i enlighet med bestämmelserna i hälsovårdsstadgan underjordisk avloppsledning finnas i gata inom stadsplanlagt område, skall sådan ledning vara anordnad vid gatans upplåtande (52 § byggnadslagen). På staden ankommer i princip att svara för upplåtande av gata och följaktligen även av sådan avloppsledning, som skall finnas i gatan (49 § byggnadslagen). Tomtägare kan emellertid förpliktas bidra till kostnaden för iordningställande av gata och till anläggande av avloppsledning som skall finnas i gatan. Stadsfullmäktige äger nämligen att för staden i dess helhet eller viss del av densamma meddela bestämmelser om skyldighet för ägare av tomt att bidra till nämnda kostnad (67 § byggnadslagen). Bestämmelserna skall underställas Kungl. Maj:ts prövning, för såvitt på tomtägare lägges skyldighet som tidigare ej ålegat honom. Beträffande vad som kan uttagas av tomtägare gäller att han icke får belastas med större andel av kostnaden än som med hänsyn till avloppsvattnets mängd och beskaffenhet samt övriga på kostnaden inverkan omständigheter kan anses belöpa på avloppet från tomten, jämfört med annat avlopp, för vilket ledningen är avsedd (68 § byggnadslagen). Underhållet av allmän avloppsledning åvilar staden (74 § byggnadslagen). Ägare av tomt, som bebygges innan gata vid densamma blivit upplåten till allmänt begagnande, är skyldig att själv anordna nödigt avlopp (54 § byggnadslagen).

De nu återgivna bestämmelserna om avloppsledningar i stad skall äga motsvarande tillämpning beträffande köping och sådant municipalsamhälle, för vilket byggnadslagens bestämmelser angående stad gäller, även som beträffande landskommun, inom vilken med stöd av byggnadslagen stadsplan kommer till stånd utan municipalbildning. Genom byggnadslagens bestämmelser i sistnämnda hänseende (105 och 106 §§) har sålunda vidgade möjligheter öppnats att reglera avloppsförhållandena inom landskommunernas tätorter. Med avseende å område, för vilket byggnadsplan fastställts, saknas i byggnadslagen bestämmelser om skyldighet att antaga avloppsplan och att utföra avloppsledningar. Länsstyrelsen äger emellertid, när så finnes påkallat, förordna att nybyggnad inom sådant område ej

må företagas utan tillstånd av länsstyrelsen, innan vägar, vattenförsörjning och avlopp för området anordnats i erforderlig mån (109 § andra stycket byggnadslagen). Sådant förbud må meddelas jämväl med avseende å område, för vilket avstyckningsplan godkänts i enlighet med äldre bestämmelser (168 § byggnadslagen).

Betydelsefulla stadganden om vattenförsörjning och avlopp ges vidare i *vattenlagen den 28 juni 1918*. Här finns sålunda regler om rätt att utnyttja vattentillgångar, om rätt till ytvattentäkt och grundvattentäkt å annan tillhörigt område, vilka regler gäller vid sidan av expropriationslagens bestämmelser, samt om avloppsföretag.

Vattenlagens bestämmelser om avloppsföretag inrymmer huvudsakligen i 8 kap. Inledningsvis ges i 8 kap. 1 och 2 §§ definition av vissa grundläggande begrepp. Spillvatten och orenlighet, som härrör från bostäder eller från verksamhet, vilken icke är att hänföra till industriell rörelse, benämnes »kloakvatten». Spillvatten och orenlighet, som härrör från rörelse av nyssnämnda slag, benämnes »industriellt avloppsvatten». I fråga om vattens avledande för torrläggning av mark inom stadsplan, som ej sker för viss eller vissa fastigheters räkning, gäller vad om avledande av kloakvatten är stadgat. Utöver vattenlagens bestämmelser gäller i fråga om avloppsvatten och vattenförorening i hälsovårdsstadgan eller eljest ur hälsovårdssynpunkt meddelade bestämmelser.

Vattenlagens 8 kap. innehåller vidare regler om kloaklednings beskaffenhet, om rätt att framdraga ledning över annans mark (3 och 4 §§), om skyldighet att underhålla ledning (8 §), om anslutningsrätt och anslutningstvång i fråga om avloppsföretag (9 och 14 §§), om fördelning av anläggnings- och underhållskostnader (10 §), om skyldighet att vid avledande av kloakvatten till vattendrag, sjö eller annat vattenområde vidtaga erforderliga åtgärder för att motverka förorening (23 §) ävensom vissa regler om anläggningar för rening av kloakvatten (24—27 §§).

I fråga om avledande av industriellt avloppsvatten och motverkande av förorening härigenom gäller enahanda bestämmelser som i fråga om kloakvatten, men därutöver tillkommer ytterligare vissa föreskrifter. Dessa kan sägas innebära att frågan om avledande av industriellt avloppsvatten och om åtgärder till motverkande av förorening genom sådant avloppsvatten bedömes strängare än beträffande kloakvatten.

Expropriationslagen den 12 maj 1917 stadgar, att fastighet må tagas i anspråk genom expropriation, om Kungl. Maj:t prövar det nödigt för att förse en ort med vatten eller förhindra förorenande av vattenledning, som är anlagd för dylikt ändamål (1 § 5.) eller för ändamål som det enligt lag eller författning tillkommer kommun eller annan dylik samfällighet att tillgodose (1 § 4.) eller för annat ändamål, som är jämförligt med något av de nu angivna och äger väsentlig betydelse för det allmänna (1 § 6.). Rätten att taga fastigheten i anspråk kan avse antingen äganderätt eller ock nyttjanderätt eller servitutsrätt till det område expropriationen omfattar (2 §). Expropriationslagen innehåller icke några särskilda bestämmelser om rätt

att expropriera område för ordnande av en Orts avloppsförhållanden, men expropriationstillstånd för detta ändamål kan sökas under återropande av 1 § 4. eller 6.

Lagen den 28 juni 1918 om rätt att över annans mark framdraga ledning för vatten till husbehovsförbrukning stadgar, att om ledning för angivet ändamål behöver framdragas över annan fastighets område, dennas ägare är skyldig att mot ersättning tåla intrånget därav.

II. Grunderna för en ny lagstiftning om vatten- och avloppsanläggningar.

Huvuddragen av de sakkunnigas förslag.

De sakkunniga har konstaterat att städernas stadsplanlagda områden med få undantag är försedda med tillfredsställande vatten- och avloppsanläggningar. För såväl tät- som glesbebyggelsen inom landskommunerna lämnar förhållandena däremot mycket övrigt att önska. Enligt en av egna-hemstyrelsen verkställd, år 1942 avgiven utredning var av de cirka 650 000 fastigheterna på den egentliga landsbygden 470 000 fastigheter eller 72 % av hela antalet i behov av nya eller förbättrade anordningar. Vid den särskilda folkräkningen 1935/36 befanns av 32 000 undersökta landsbygdsfastigheter 80 % sakna vattenledning och lika många avlopp. Med stöd av uppgifter från 1945 års bostadsräkning har den befolkning, vars bostäder icke var försedda med både vattenledning och avlopp, beräknats till 2,5 milj. eller 37 % av hela den dåvarande befolkningen om 6,7 milj. Det totala behovet av förbättringsåtgärder måste av flera skäl antagas vara ännu större än vad dessa utredningar visat.

Det ekonomiska framåtskridandet, som möjliggjort en väsentlig höjning av levnads- och bostadsstandarden, har enligt de sakkunniga medfört krav på förbättringar för den bebyggelse, som hittills varit eftersatt i förevarande hänseende. Med hänsyn till önskemålet att motverka avflyttning från landsbygden vore det av största vikt att söka tillse, att befolkningen inom den spridda bebyggelsen och de mindre tätorterna komme i åtnjutande av de förmåner, vilka för städernas invånare framstode som oundgängliga. Kraven på tidsenliga vatten- och avloppsanordningar vore motiverade även ur sanitär synpunkt, i vilket hänseende särskilt kunde framhållas att markanta missförhållanden uppstått inom äldre okontrollerad bebyggelse till följd av otillfredsställande eller direkt olämpliga vatten- och avloppsanordningar. Betraktade såsom rationaliseringsåtgärder inom lantbruket intoge frågorna om vattenförsörjning och avlopp en särställning med hänsyn till den arbetsbesparing, som vore möjlig genom en rationell lösning av vattenförsörjningen. För näringslivets utveckling och därmed befolkningsförhållandena i landskommunerna vore det av avgörande betydelse att deras tätortsbildningar bleve försedda med tidsenliga vatten- och avloppsanordningar.

De sakkunniga har ansett att målet för förbättring av vatten- och avloppsförhållandena borde vara att all bebyggelse av varaktig art anslötes till gemensamma vatten- och avloppsanläggningar, där sådana ur teknisk och ekonomisk synpunkt vore lämpliga, och i övrigt försåges med närmast likvärdiga separata anordningar. Denna målsättning stode i överensstämmelse med vad som i detta avseende inrymdes i bostadspolitiken, byggnadslagstiftningen och hälsovårdsstadgan. Kostnaderna för erforderliga åtgärder kunde — räknat efter 1950 års kostnadsläge — skattas till omkring 2 miljarder kronor. Enligt de sakkunnigas mening vore det ej orimligt att åtminstone såsom en arbetshypotes utgå från att programmet borde kunna successivt förverkligas inom en tidrymd av omkring 20 år.

De sakkunniga uttalar vidare, att de enskildas intresse, initiativ och förmåga enligt vad den hittillsvarande utvecklingen visat icke vore tillräckliga för att säkerställa att anläggningar för vattenförsörjning och avlopp tillkomme i rätt tid och med riktig planläggning. Däremot hade kommunerna i allmänhet goda möjligheter att på ett rationellt sätt planlägga, finansiera och utbygga behövliga större anläggningar och härigenom förebygga olämpliga investeringar i separata anläggningar och andra irrationella dellösningar. Att en tätorts behov av vattenförsörjning och avlopp bleve vederbörligen tillgodosett vore i väsentlig grad ett intresse för alla kommunens invånare, oavsett om de vore bosatta inom tätorten eller icke, eftersom en välordnad och utvecklingskraftig tätortsbildning vore av grundläggande betydelse för näringslivet i kommunen. I städerna hade vattenförsörjning och avlopp av ålder ansetts som en kommunal angelägenhet. Även det ansvar, som tillagts kommunerna på bebyggelseplaneringens område, motiverade att de finge uppgifter och ansvar i fråga om ordnande av vattenförsörjning och avlopp för bebyggelsen.

Av nu nämnda skäl har de sakkunniga föreslagit lagregler, enligt vilka utförande, underhåll och drift av sådana vatten- och avloppsanläggningar, som erfordrades för mera omfattande bebyggelse, skulle, om särskilda förhållanden ej föranledde annat, vara ett å l i g g a n d e f ö r k o m m u n e n .

Med uttrycket kommun har de sakkunniga åsyftat allenast stad, köping, som utgör särskild kommun, och landskommun. Vad däremot angår municipalsamhällena skulle en eventuell skyldighet för dessa att utföra vatten- och avloppsanläggningar innebära, att deras invånare, vilka liksom övriga invånare i moderkommunen finge bidra till att förse denna med erforderliga vatten- och avloppsanordningar, därutöver finge ensamma bekosta vattenförsörjning och avlopp inom municipen. För att undvika denna konsekvens har de sakkunniga föreslagit, att de kommunala vatten- och avlopps-uppgifterna skulle inom municipalsamhälle åvila moderkommunen.

För det fall att vatten- och avloppsanläggning, som erfordras för flera fastigheters behov, icke utföres och drives av kommunen, uppkommer enligt de sakkunniga behov av lagregler om lämpliga sammanslutningar eller andra organ, som kan handhava verksamheten och som äger erforderliga

ekonomiska resurser och tillräcklig handlingskraft för att trygga dess behöriga genomförande. För detta ändamål har de sakkunniga föreslagit, att de i 8 kap. vattenlagen givna bestämmelserna om avloppssamfälligheter skall utgå samt ersättas med samfälligheter med ändamål att ombesörja såväl vattenförsörjning som avlopp.

I ändamål att underlätta för vatten- och avloppssamfälligheterna att finansiera sin verksamhet har de sakkunniga föreslagit, att samfälligheterna skulle för sina bidragsfordringar hos de anslutna fastigheterna erhålla förmånsrätt i dessa fastigheter före in-tecknad gäld i likhet med vad som gällde i fråga om vägföreningars och andra vägsamfälligheters bidragsfordringar.

Vidare har de sakkunniga, i syfte att främja tillkomsten av vatten- och avloppsanläggningar, gemensamma för flera fastigheter, föreslagit införande av bestämmelser om anslutningstvång beträffande anläggningar för vattenförsörjning. För att alla fastigheter, vilkas vatten- och avloppsfråga lämpligen kunde lösas genom gemensam anläggning, alltid skulle ha möjlighet härtill, har de sakkunniga även föreslagit bestämmelser om anslutningsrätt.

Av de nuvarande spridda stadgandena om rätt att taga i anspråk mark för vatten- och avloppsanläggning borde enligt de sakkunnigas mening 2 kap. 14 § första stycket och 45 § första stycket samt 8 kap. 4 och 24 §§ vattenlagen ävensom lagen om rätt att över annans mark framdraga ledning för vatten till husbehovsförbrukning göras enhetliga och sammanföras till en och samma författning. Beträffande rätt att taga i anspråk vattentillgångar har föreslagits en betydande utvidgning av de nuvarande i vattenlagen och lagen om expropriation förekommande bestämmelserna i detta ämne.

Vad angår principerna för avgiftsskyldigheten till vatten- och avloppsanläggning har de sakkunniga förutsatt, att skyldigheten skulle åvila ägarna eller i vissa fall brukarna av de fastigheter, som anslutits till anläggningen. Avgifter borde i princip få uttagas till täckande av alla kostnader för anläggningen. Däremot finge avgifterna icke uppgå till högre belopp än som motsvarade självkostnaden. Helt utan undantag kunde denna princip dock icke genomföras. Sådana merkostnader (s. k. utvecklingskostnader), som nedlades å en anläggning för att den framdeles skulle kunna utvidgas att betjäna eventuellt tillkommande bebyggelse, borde, intill dess sådan utvidgning kommit till stånd, bäras av den kommun där bebyggelseområdet vore beläget. Därjämte kunde det av utjämningshänsyn vara önskvärt, att även en skälig del av övriga kostnader bestredes av kommunen. Å andra sidan borde icke, såsom nu vore fallet, någon skillnad i avgiftshänseende upprätthållas mellan områden inom och områden utom stadsplan. En kommun, som utförde vatten- och avloppsanläggning, borde sålunda, oavsett om stadsplaneläggning ägt rum, få uttaga ersättning av fastighetsägarna till täckande av kostnaderna för anläggningen med nyssnämnda undantag. Genomförandet av denna regel medförde att byggnads-

lagens hithörande regler måste omarbetas så, att avloppsledning icke längre komme att i byggnadslagens mening utgöra del av gata samt att i konsekvens härmed kostnaden för utförande av avloppsledningar icke vidare finge uttagas i form av ersättning för gatubyggnadskostnad utan i stället utginge enligt de nyss skisserade avgiftsreglerna.

De sakkunniga har även föreslagit nya regler om förfarandet när det gäller prövning av frågor om tillämpningen av bestämmelserna om vatten- och avloppsanläggningar. Den ledande synpunkten vid utformningen av reglerna om förfarandet borde enligt deras mening vara den, att ett ärende angående utförande av vatten- och avloppsanläggning i princip skulle upptagas av *en* myndighet, nämligen länsstyrelsen, till vilken alltså sakägarna utan risk för rättsförlust skulle kunna hänskjuta hela frågekomplexet. Prövningen måste emellertid — för att icke länsstyrelsen skulle belastas med alltför mycket utredningsarbete — föregås av utredning och annan förberedande handläggning vid särskild förrättning, verkställd av en förrättningsman, som länsstyrelsen hade att förordna.

Vissa frågor borde dock enligt de sakkunniga hänskjutas till prövning av vattendomstol eller expropriationsdomstol.

Yttrandena

Att en förbättring av vattenförsörjnings- och avloppsförhållandena, särskilt på landsbygden, snarast bör åstadkommas, har framhållits i nära nog samtliga yttranden. Icke i något yttrande har behovet av en förbättring bestritts.

Även de sakkunnigas uttalanden om målet för en förbättring av vatten- och avloppsförhållandena har i yttrandena vunnit allmän anslutning.

I det övervägande flertalet av de inkomna yttrandena har vatten- och avloppsfrågorna sammanställts med frågan om åtgärder till förhindrande av förorening av sjöar, vattendrag och grundvattenförekomster. Behovet av åtgärder har genomgående betecknats som trängande. I åtskilliga yttranden har t. o. m. tveksamhet uttalats om möjligheten och lämpligheten av att genomföra det av de sakkunniga skisserade arbetsprogrammet med hänsyn till vattenföroreningsfrågans läge.

Den föreslagna principen om skyldighet för kommun att ställa sig som huvudman för större eller eljest mera betydelsefulla vatten- och avloppsanläggningar har berörts i de flesta yttrandena och har allmänt tillstyrkts.

Vad angår municipalsamhällenas vatten- och avloppsfrågor har en stor del av remissinstanserna tillstyrkt de sakkunnigas förslag. Däremot har förslaget kritiserats av några remissinstanser, bl. a. *kammarkollegiet*, som ansett att det medförde en föga rimlig utbrytning av vatten- och avloppsfrågorna från de municipala angelägenheterna i övrigt.

Med hänsyn till den tid efter annan i olika sammanhang diskuterade avvecklingen av municipalinstitutet ifrågasatte emellertid kollegiet, huruvida icke i samband med en översyn av de sakkunnigas förslag frågan angående avveckling tvångsvis av nämnda kommunalförvaltningsinstitut borde göras till föremål för en allsidig utredning.

De sakkunnigas förslag om förmånsrätt för vatten- och avloppssamfälligheternas bidragsfordringar hos de anslutna fastigheterna har mött en viss betänksamhet. I åtskilliga yttranden har förslaget bestämt avstyrkts.

De sakkunnigas förslag, att nu gällande lagregler om anslutningsrätt och anslutningstvång beträffande avloppsföretag skall kompletteras med motsvarande regler i fråga om företag för vattenförsörjning, har i princip tillstyrkts i de flesta yttrandena. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* samt *hovrätterna för Västra Sverige, Nedre Norrland och Övre Norrland* samt *Västerbygdens vattendomstol* och *1945 års vattenlagssakkunniga* har vitsordat, att det för en tillfredsställande lösning av vatten- och avloppsproblemen vore nödvändigt att uppställa dylika regler. *Medicinalstyrelsen* har uttalat, att sådana bestämmelser, därest de tillämpades med hänsynstagande till de i varje fall föreliggande omständigheterna, i väsentlig grad skulle underlätta och påskynda utvecklingen på området. Liknande uttalanden har gjorts av bl. a. *bostadsstyrelsen, länsstyrelsen i Malmöhus län, lantbruksnämnden i Uppsala län* och *länsbostadsnämnden i Kristianstads län*. *Sveriges lantbruksförbund* har förklarat sig vilja särskilt understryka, att en väsentlig orsak till att gemensamma vattenledningsföretag hittills kommit till stånd i så relativt begränsad omfattning säkerligen varit bristen på bestämmelser om tvångsanslutning. Reglerna om anslutningstvång och anslutningsrätt vore därför av grundläggande betydelse för genomförandet av den uppställda målsättningen. — Samma synpunkter har även kraftigt betonats i yttrandena från *riksförbundet landsbygdens folk* och *Sveriges husmodersföreningars riksförbund*.

I några yttranden har dock en avvisande hållning intagits till förslaget i förevarande del. *Kammarkollegiet* har uttalat, att bestämmelserna kunde komma att erhålla en alltför vidsträckt tolkning, som kunde medföra ekonomiska olägenheter för den enskilde. *Svenska teknologföreningen* har funnit, att de föreslagna bestämmelserna om anslutningsrätt och anslutningstvång syntes medföra en handläggning, som skulle innebära krav på en väsentligt ökad tillgång till såväl enskild som statlig tekniskt kompetent personal. Liknande synpunkter har anförts av *byggnadsstyrelsen* och *svenska landskommunerna förbund*.

De föreslagna nya reglerna om rätt att utnyttja vattentillgång har uttryckligen tillstyrkts i de flesta av de yttranden, som närmare berört frågan. I vissa yttranden, bl. a. från 1945 års vattenlagssakkunniga och *Norrbygdens vattendomstol*, har emellertid tveksamhet yppats rörande behovet och lämpligheten av de regler de sakkunniga förordat i denna del.

Mot det föreslagna avgiftssystemet har i flertalet yttranden gjorts erinringar blott beträffande detaljfrågor. I vissa yttranden har dock den av de sakkunniga förordade likställigheten mellan stadsplanelagda och icke stadsplanelagda områden ansetts möta betänkligheter.

Förfarandet i ärenden rörande vatten- och avloppsanläggningar är den fråga, kring vilken meningarna skarpast brutit sig. I större delen av yttrandena behandlas vatten- och avloppsfrågorna i detta hänseende huvudsakligen som en delfråga i landsbygds- och tätortsplaneringen.

Lantbruksstyrelsen har utgått från att vatten- och avloppsfrågorna i stor utsträckning borde inordnas i den av lantbruksnämnderna handhavda landsbygdsplaneringen samt har föreslagit en syneförrättning av i 10 kap. vattenlagen avgiven innebörd.

Vissa remissinstanser har starkt betonat, att förfarandet i vatten- och avloppsfrågor borde göras så enkelt som möjligt.

I yttrandena från vattendomstolsorganisationen har åberopats, att vattentäkts- och föreningensfrågorna hör under vattendomstol. Yttrandena har därför utgått från att även frågan om utförande av vatten- och avloppsanläggning i stor omfattning borde hänföras dit.

Departementschefen

T. f. chefen för justitiedepartementet, statsrådet Lindell, anför bl. a. följande.

Allmänna synpunkter

I betänkanudet har konstaterats, att vattenförsörjnings- och avloppsförhållandena inom städernas stadsplanelagda områden är ordnade på ett i stort tillfredsställande sätt men att förbättringsåtgärder är påkallade såväl med avseende å städernas randbebyggelse och landsbygdens mindre tätområden som beträffande den egentliga glesbygden. Som ett lämpligt mål för strävandena på området har de sakkunniga angivit, att all bebyggelse av varaktig art bör inom en tid av omkring tjugo år förses med tidsenliga anordningar för vattenförsörjning och avlopp. Enligt min uppfattning är det angeläget att få till stånd en förbättring av vattenförsörjning och avlopp för den bebyggelse, som är eftersatt i detta avseende. Bedömandet av den tid, då målet kan uppnås, faller emellertid ej inom ramen för lagstiftningsärendet.

De sakkunniga har, främst ledda av syftet att hindra felinvesteringar, föreslagit ett omfattande system av bestämmelser, avsedda att närmare reglera utförandet och driften även av mindre vatten- och avloppsföretag. Särskilt är att nämna, att de nuvarande bestämmelserna i vattenlagen om rätt och skyldighet att ansluta till avloppsföretag enligt förslaget skulle överföras till en särskild lag om vatten- och avloppsanläggningar och i samband därmed utvidgas till att avse även företag för vattenförsörjning. Det

synes ej vara anledning att antaga annat än att de av de sakkunniga föreslagna lagreglerna i flertalet fall skulle giva ett i huvudsak tillfredsställande resultat och genomsnittligt verka i riktning mot en mera ändamålsenlig utformning av vatten- och avloppsanläggningarna i glesbygden. För att motivera införandet av tvångsbestämmelser sådana som de föreslagna bör emellertid enligt min mening krävas, att risken för misstag i särskilda fall är ringa. Av det förut anförda framgår, att så ej är fallet, utan att avsevärd risk för felbedömningar kan föreligga. Härtill kommer, att tillämpningen av de föreslagna ganska vidlyftiga lagreglerna skulle ställa stora anspråk på personal och därigenom draga kostnader, vilkas nödvändighet man med hänsyn till det sagda kan sätta i fråga. Måhända kan läget bli ett annat, då landsbygdsplaneringen fortskridit och ytterligare erfarenheter vunnits av vatten- och avloppsanläggningar i glesbygd. Jag anser emellertid, att en lagstiftning av den omfattning de sakkunniga förordat icke bör genomföras för närvarande utan att reformen bör begränsas till att gälla i huvudsak blott de större anläggningarna.

Det övervägande flertalet av de nu förefintliga större anläggningarna äges och drives av kommuner. En ny lagstiftning om de ur samhällelig synpunkt mera betydelsefulla vatten- och avloppsanläggningarna blir därför i främsta rummet tillämplig på kommunala anläggningar. Emellertid har det på senare tid förekommit, att kommunerna utfört och drivit vatten- och avloppsanläggningar även för bebyggelseområden av mindre omfattning. Främst har detta skett inom sådana kommuner, där huvuddelen av befolkningen redan tillgodosetts genom större kommunala anläggningar. Åtgärden har då främst haft till syfte att bereda invånarna i de enstaka eftersatta områdena förmåner som är likartade med dem som kommit övriga kommuninvånare till del. Detta beaktansvärda syfte skulle motarbetas, om speciella regler infördes för anläggningar över en viss storlek och lagstiftningen därigenom skapade en klyfta mellan de större och de mindre kommunala anläggningarna. Lämpigast synes därför, att den nya lagstiftningen — ehuru dess syfte främst är att reglera rättsförhållandena beträffande större anläggningar — göres tillämplig på alla anläggningar, som omhänderhaves av kommunen, oavsett anläggningens storleksordning. Med avseende å företag för vattenförsörjning och avlopp, vilka omhänderhaves av annan än kommunen, är däremot de skäl, som nyss anförts för en begränsning av lagstiftningen till de större företagen, i full utsträckning tillämpliga.

Det nu förevarande lagstiftningsproblemet berör nära två grupper av vattenrättsliga bestämmelser, nämligen dels stadgandena i 8 kap. vattenlagen om samgående mellan två eller flera rättssubjekt för genomförande av avloppsföretag och dels de i 2 och 8 kap. vattenlagen upptagna reglerna om villkor för utnyttjande av vattentäkter och för utsläppande av avloppsvatten. Den första gruppen avser att reglera rättsförhållandena mellan dem, som deltagar eller anses bära deltaga i företaget och alltså är direkt intresserade i detta. Den andra gruppen av stadganden avser att reglera förhållandet till sådan tredje man, vilken beröres av företaget såsom ägare eller innehava-

re av fastighet, som behöver tagas i anspråk för ledningar eller andra anordningar, eller med hänsyn till företagens inverkan på förefintliga vattentäkter eller på föreningen av sjöar och vattendrag. Till sistnämnda grupp kan även räknas de i expropriationslagen givna bestämmelserna om expropriation för vatten- och avloppsföretag.

Behovet av en reform berör främst stadgandena inom den första av de nämnda grupperna, särskilt frågorna om rätt att genomföra anslutning och skyldighet att låta sig anslutas till företag för vattenförsörjning och avlopp, företagens organisation samt avgiftsskyldigheten och rättsförhållandena i övrigt mellan den som driver företaget och innehavarna av de till företaget anslutna fastigheterna. Att särbestämmelser i dessa hänseenden erfordras för de större företagen är för övrigt redan, såvitt angår avloppsföretag, uppmärksammat genom bestämmelserna i 8 kap. 54 och 55 §§ vattenlagen, vilka föreskriver vissa undantag från giltighetsområdet för vattenlagens stadganden i förevarande ämnen och bl. a. generellt undantager områden under stadsplan. En utvidgning av dessa undantagsbestämmelser möter inga större svårigheter ur lagteknisk synpunkt.

Att utsträcka den tilltänkta nya lagstiftningen till att omfatta förhållandet till tredje man möter större betänkligheter. Reformen skulle därmed gripa in på centrala vattenrättsliga och expropriationsrättsliga områden samt rubba den hittills tillämpade systematiken i lagverken på dessa områden. Detta skäl berör visserligen i huvudsak blott lagstiftningens formella sida och kan icke i och för sig anses tungt vägande. Några mera betydande sakliga fördelar synes emellertid icke stå att vinna härvidlag. De sakkunniga har ej heller föreslagit någon väsentlig saklig ändring i vad som nu gäller på detta område. I stort sett har de inskränkt sig till att i sitt förslag till lag om vatten- och avloppsanläggningar sammanföra vissa i andra författningar förekommande bestämmelser om rätt att framdraga ledningar och vidtaga vissa andra åtgärder på annans mark m. m. En avvägning av fördelen av den ökade överskådlighet, som ett sammanförande av hithörande stadganden till en och samma författning innebär, mot olägenheten av att stadgandena brytes ut ur sitt nuvarande sammanhang resulterar enligt mitt bedömande i att den nuvarande systematiken bör bibehållas.

I ett hänseende, nämligen i fråga om rätt att utnyttja vattentäkter, har de sakkunniga föreslagit mera väsentliga ändringar i gällande vattenrättsliga och expropriationsrättsliga regler. Jag har icke blivit helt övertygad om att det här föreligger något påtagligt behov av en nyreglering och anser mig därför böra lämna även detta särskilda spörsmål åsido vid den nu aktuella lagrevisionen.

Vad angår frågan om avloppsverkens inverkan med hänsyn till förening av sjöar och vattendrag vill jag erinra om att de åtgärder, som hittills vidtagits till förhindrande av dylik förening, i många fall visat sig otillräckliga. Allmän enighet råder om att det är alldeles nödvändigt att få till stånd en förbättring av förhållandena på detta område. Frågan om åtgärder till vinnande av förbättrat skydd mot vattenförening är för närvarande fö-

remål för utredning genom 1953 års vattenvårdskommitté. Ett närmare ställningstagande till hithörande frågor måste anstå, till dess sagda utredning slutförts. Emellertid bör redan i detta sammanhang beaktas, att lagreglerna om vatten- och avloppsanläggningar om möjligt bör bringas i samklang med strävandena att förbättra vattenvården och i allt fall icke utformas så att de motverkar dessa strävanden.

En fortsatt utbyggnad av avloppsverk är givetvis ägnad att öka föroreningen av vattnet i sjöar och vattendrag. Sedd enbart ur vattenvårdssynpunkt är en sådan utbyggnad därför icke önskvärd. Inom områden av tätortskaraktär är emellertid avbördandet av avloppsvatten genom gemensamma ledningar oundgängligen nödvändigt ur hygienisk synpunkt, och även glesbygdens krav på förbättrade vatten- och avloppsförhållanden är, ehuru delvis av andra skäl, att beteckna som angeläget. För övrigt bör den tilltänkta lagstiftningen, på sätt framgår av vad jag förut anfört, icke vara ensidigt inriktad på att främja tillkomsten av vatten- och avloppsanläggningar utan snarare gå ut på att verka därhän, att de vatten- och avloppsverk, som kommer till utförande, utformas på det lämpligaste sättet. Bl. a. är avsett, att lagstiftningen skall stimulera tillkomsten av reningsverk i samband med avloppsanläggningar, och i den mån detta syfte verkligen vinnes kommer lagstiftningen givetvis att i gynnsam riktning påverka föroreningsfrågans läge.

Det läge, vari frågan om åtgärder till motverkande av vattenförorening befinner sig, bör följaktligen enligt min mening icke anses utgöra hinder för genomförande av en lagstiftning om vatten- och avloppsanläggningar med den räckvidd, för vilken jag förut uttalat mig.

Kommunala anläggningar

De erfarenheter, som vunnits av kommunal drift i fråga om vatten- och avloppsföretag, har i såväl tätorter som glesbygd varit nästan uteslutande positiva. Bland de fördelar som den kommunala driften innebär är främst att anteckna, att anläggningarna i regel planlägges på ett framsynt sätt, så att senare utvidgningar kan verkställas utan avsevärda svårigheter, samt att finansieringsfrågan i regel kan lösas i en smidig form. En annan synpunkt, som måhända lättare förbises, är att innehavet av vatten- och avloppsanläggningen för ett samhälle innebär ett faktiskt monopol på den nyttighet som den representerar och att detta monopol kan, om det handhaves utan ansvar, missbrukas till förfång för samhället eller för viss eller vissa delar av detta. Dessa risker undgås i allt väsentligt, om anläggningen omhänderhaves av kommunen.

En lagstiftning, som syftar till reglering av vatten- och avloppsfrågans organisatoriska sida, bör uppenbarligen taga hänsyn till de fördelar, som den kommunala driften innebär. Den bör i enlighet härmed grundas på förutsättningen, att ordnande av vattenförsörjning och avlopp i första hand är en kommunal angelägenhet och att de större vatten- och avloppsanlägg-

ningarna bör tillkomma i kommunal regi eller eljest under kommunens medverkan.

De nuvarande bestämmelserna i hälsovårdsstadgan och byggnadsstadgar kan sägas förutsätta, att kommunen utför vatten- och avloppsanläggning för områden inom stadsplan samt för andra områden med sådan tätare bostadsbebyggelse, att anläggningen kan anses erforderlig av sanitära skäl. I praxis är fastslaget, att kommun, som försummar sina skyldigheter i detta avseende, kan genom föreläggande tillhållas att fullgöra dessa. Åtskillig tvekan har dock varit rådande angående omfattningen av dessa kommunens skyldigheter, något som medfört osäkerhet och ojämnhet i tillämpningen.

Frågan kan under särskilda omständigheter, t. ex. vid motsättningar mellan invånarna i olika områden inom en kommun, bli brännande. Med tanke på dylika fall synes genom uttrycklig bestämmelse böra fastslås, att vatten- och avloppsanläggningar skall utföras inom område, varest till förekommande av sanitär olägenhet påkallas att vattenförsörjning och avlopp ordnas i ett större sammanhang, samt att ansvaret för att så sker ytterst åvilar kommunen.

Municipalsamhällena

De sakkunniga har föreslagit, att municipalsamhällenas befattning med vatten- och avloppsfrågor skulle avvecklas. En sådan åtgärd skulle sannolikt i många fall visa sig ändamålsenlig ur vatten- och avloppsverksamhetens synpunkt. De skäl som de sakkunniga i detta sammanhang åberopat kan emellertid även anföras till stöd för åsikten, att municipalinstitutet bör helt avskaffas. Här möter ett stort och svårlöst frågekomplex, som knappast torde kunna lösas i förevarande begränsade sammanhang. En antydning om svårigheterna ges i de remissyttranden, vilka framhållit att en isolerad utbrytning av vatten- och avloppsfrågorna från övriga tätortsfrågor skulle kunna ge upphov till intressekonflikter, då det gäller att samordna ledningsbyggnaderna med samhällsplaneringen i övrigt. I de orter, där förutsättningarna för en sådan samordning är goda, kan municipalinstitutets berättigande måhända ifrågasättas. Om åter en dylik samordning är svår att åvägabringa, visar detta att municipalbildningen för närvarande fyller ett behov. Att genom lagstiftning framtvinga ett samgående även i fall, då förutsättningar därför saknas, synes i varje fall icke lämpligt. I stället bör åt tillämpningen överlämnas att från fall till fall söka finna den smidigaste lösningen av samordningsfrågan.

Jag kan således, i motsats till de sakkunniga, icke finna tillräckliga skäl för att municipalsamhällena i förevarande sammanhang befrias från skyldighet att ställa sig som huvudmän för vatten- och avloppsanläggningar.

Med det sagda avser jag dock endast sådana municipalsamhällena, inom vilka gäller byggnadslagens bestämmelser för stad. Inom annat municipal-samhälle bör skyldigheten att sörja för erforderlig vatten- och avloppsanläggning i likhet med andra kommunala uppgifter åvila moderkommunen.

Icke-kommunala anläggningar

Därest bestämmelserna om kommunernas skyldighet att utföra vatten- och avloppsanläggningar får den förut angivna omfattningen, måste som en konsekvens härav accepteras, att omfattande och eljest ur allmän synpunkt betydelsefulla anläggningar även kan få drivas i enskild regi.

I själva verket kan de allmänna intressen, som påkallar en reform av lagstiftningen i fråga om större enskilda vatten- och avloppsanläggningar, i stor utsträckning identifieras just med de kommunala intressena. Ur kommunernas synvinkel måste det betecknas som önskvärt, att halvkommunala företag av nyss angiven typ blir delaktiga av samma förmåner som dem, vilka lagen tillerkänner de kommunala företagen, och i övrigt underkastas väsentligen samma rättsregler som dessa. Ur de anslutna fastigheternas synpunkt torde intet vara att erinra mot en dylik ordning, om kommunen lämnar garanti för att företagen blir i stånd att uppfylla sina förpliktelser. Under denna förutsättning kan således ytterligare garantier i form av bestämmelser om företagets organisation och förvaltning avvaras. Lagstiftningens omfattning kan härigenom avsevärt begränsas till förmån för dess överskådlighet. Den vid remissbehandlingen av de sakkunnigas förslag omstridda frågan om införande av en särskild förmånsrätt för fordringar å avgifter från de anslutna fastigheterna mister ävenledes sin aktualitet.

Med hänsyn till det nu anförda och i enlighet med min förut uttalade mening, att den nu förevarande lagstiftningen bör i fråga om de enskilda vatten- och avloppsanläggningarna begränsas att avse blott de större och eljest ur allmän synpunkt mera betydelsefulla av dessa, anser jag att behovet av lagregler kan i stort sett täckas genom att de bestämmelser, som skall gälla för kommunala anläggningar, förklaras tillämpliga även å enskilda anläggningar, för vilka kommunen lämnat sådan utfästelse som förut sagts. Innebörden av detta ståndpunktstagande kan också uttryckas på det sättet, att avgörandet, huruvida en enskild anläggning i ett givet fall skall anses jämförbar med en kommunal anläggning, ankommer på kommunen, som även själv bär det ekonomiska ansvaret för sitt beslut.

För vissa speciella fall är dock den nu angivna ramen för lagstiftningen något för snäv. Som exempel kan nämnas det fallet, att ett större, kapitalstarkt industriföretag utför vatten- och avloppsanläggning för ett bostadsområde i anslutning till företagets industriella anläggningar. Att uppställa krav på kommunal garanti för ett sådant företag kan vara både olämpligt och onödigt. Tänkbart är också att en kommun av särskild orsak icke vill göra några åtaganden till förmån för viss bebyggelse men att motsvarande säkerhet beredes genom statsbidrag, in-teckningar i fastigheter inom området eller i andra former. Kan tillfredsställande garantier lämnas för att vatten- och avloppsföretaget kommer att disponera över tillgångar, som förslår att infria de förpliktelser företaget rimligen kan ådraga sig, bör hinder ej möta för att det erhåller samma ställning som ett kommunalt eller av kommunen garanterat företag.

De nu föreslagna principerna för avgränsning av de enskilda företag, som skall underkastas samma regler som kommunala företag, innebär intet absolut hinder för att tillämpningen kunde komma att utsträckas även till företag av ringa omfattning. Man kan exempelvis icke utesluta möjligheten att vissa kommuner i syfte att underlätta tillkomsten av vatten- och avlopps företag lämnar garanti för enskilda företag i större omfattning än som är förenlig med syftet att begränsa lagstiftningen till enbart större anläggningar. Någon form av ytterligare begränsning erfordras därför. Med hänsyn till det uppställda säkerhetskravet behöver visserligen gränsen icke dragas snävt. Anläggning för samlad bebyggelse representerar alltid ett allmänt intresse på grund av sin betydelse ur hygienisk synpunkt. Inom glesbebyggelsen är detta däremot icke alltid fallet, och en alltför vidsträckt tillämpning av bestämmelserna kan, såsom i det föregående anförts, stundom väcka betänkligheter. Å andra sidan möter svårigheter att göra en bestämd gränsdragning efter antalet anslutna fastigheter eller annan liknande grund. Möjligen kan sägas, att ett antal av 20—30 anslutna fastigheter för normala fall utgör ett antagbart minimum, som dock bör kunna minskas, om bebyggelsen ligger så samlad, att sanitära synpunkter i högre grad gör sig gällande. I själva lagen torde kravet på viss omfattning hos den berörda anläggningen icke kunna angivas närmare än att anläggningen med hänsyn till bebyggelsens omfattning, de sanitära förhållandena och omständigheterna i övrigt prövas vara av väsentlig betydelse ur allmän synpunkt.

Anslutningsrätt och anslutningstvång

Att frågan om skyldighet för fastighetsägare att ansluta sig till vatten- och avloppsanläggningar erhållit olika lösningar med avseende å städer och stadslänkande samhällen, å ena, samt landsbygden, å andra sidan, beror sannolikt ursprungligen på att större anläggningar förekommit blott i orter av det förra slaget. Sedan dylika anläggningar numera blivit allt vanligare även på landsbygden, har frågan kommit i ett annat läge. Alltjämt kan dock motiv åberopas för upprätthållande av en viss skillnad i lagreglerna för företag i tätorter och andra företag. Bestämmelser om anslutningstvång innebär ett sådant åsidosättande av den enskildes handlingsfrihet, att till stöd därför bör kunna åberopas starka skäl. I tätorterna föreligger ett sådant skäl i de hygieniska förhållandena, vilka i längden gör gemensamma vatten- och avloppsanläggningar till en tvingande nödvändighet. Inom glesbygd påkallas däremot större vatten- och avloppsanläggningar sällan av hygieniska skäl.

Det oaktat kan frågan om glesbygdens förseende med tidsenliga anordningar för vattenförsörjning och avlopp icke betecknas som sekundär i förhållande till motsvarande fråga i tätorterna. Tvärtom är frågan för närvarande ett av landsbygdens mera trängande problem. Understundom kan lösningen av frågan till och med betecknas som en förutsättning för jordbrukets bestånd. Om man jämför med andra företag, t. ex. vägföretag, med

avseende å vilka tvångsdelaktighet finnes stadgad, kan vatten- och avloppsfrågans betydelse väl motivera införande av regler om anslutningstvång. Bestämmelser om skyldighet att ansluta till vatten- och avloppsföretag är även av stor betydelse för planläggningen av dylika företag. Underlåtenhet från en eller flera fastighetsägares sida att ansluta till en planerad anläggning får med avseende å glesbygdens anläggningar en helt annan ekonomisk betydelse än för anläggningar i tätorter, beroende på anläggningarnas utformning och de genomsnittligt högre kostnaderna per fastighet. Ur denna synpunkt är skälen för bestämmelser om anslutningstvång således väl så starka beträffande glesbygden som beträffande tätorterna.

De betänkligheter mot bestämmelser om anslutningstvång, som kan föreligga med hänsyn till möjligheten av felinvesteringar och eljest ur ekonomisk synpunkt, träffar, såsom jag förut anmärkt, väsentligen blott de mindre företagen. Om lagstiftningens räckvidd begränsas på sätt jag tidigare förordat, kommer de därmed avsedda företagen att bjuda deltagarna fullt tillräckliga ekonomiska garantier. Faran för att de genomsnittligt högre anläggningskostnaderna på landsbygden skall medföra krav på engångstillskott, som blir alltför betungande för ägarna av de anslutna fastigheterna, kan i tillräcklig mån motverkas genom föreskrift om rätt att erlægga tillskotten genom lämpligt anpassade avbetalningar.

Vad jag nu anfört rörande anslutningstvång är icke obetingat tillämpligt i fråga om anslutningsrätt. En bestämmelse om rätt för fastighetsägare att framtinga anslutning mot huvudmannens bestridande skulle, om den tillämpades i större omfattning, kunna innebära detsamma som en föreskrift om skyldighet för huvudmannen att ofördröjligen utrusta all bebyggelse i trakten med erforderliga vatten- och avloppsanläggningar. Huvudmannen skulle härigenom berövas rätten att själv bestämma i frågor rörande planläggningen och ordningen för utbyggandet av anläggningens särskilda delar. Såsom jag förut yttrat bör emellertid huvudmannen i princip bibehållas vid rätten att själv bestämma över sin investeringspolitik. En regel om anslutningsrätt måste därför — om en sådan över huvud skall införas — få en begränsad räckvidd. Dess betydelse kan i stort sett icke sträcka sig längre än till att ge de enskilda fastighetsägarna vissa möjligheter att påverka ordningen för anläggningens utbyggande inom sådant område, till vilket huvudmannen i princip är villig att utsträcka anläggningen.

Vad särskilt angår kommunala anläggningar är frågan om anslutningsrätt i viss mån löst genom den av mig tidigare förordade bestämmelsen om skyldighet för kommun att utföra vatten- och avloppsanläggning för tätbebyggelse, inom vilken sådan är påkallad av sanitära skäl. Ehuru denna bestämmelse formellt icke kan åberopas till stöd för ett yrkande, att en bebyggelsegrupp skall anslutas till viss befintlig eller planerad anläggning, får den dock i praktiken samma verkan som ett stadgande om anslutningsrätt. Med den föreslagna utformningen av nämnda bestämmelse kan den åberopas även för enstaka fastighet, såvida dennas anslutning är påkallad av sanitära skäl. Där så ej är fallet, blir det fråga om en i princip frivillig

verksamhet från kommunens sida. Kommunen bör alltså — med visst undantag, till vilket jag återkommer i det följande — äga själv bestämma det område (verksamhetsområdet), till vilket anläggningen skall utsträckas, och anslutningsrätt bör gälla blott för fastigheter inom detta område. Även huvudmannen för en icke-kommunal anläggning bör i princip ha bestämmanderätt i fråga om verksamhetsområdets omfattning.

Avgifter

Såsom de sakkunniga framhållit är kommunernas rätt att uttaga avgifter för nyttjandet av vatten- och avloppsanordningar för närvarande reglerad på skilda sätt i fråga om anordningar för vattenförsörjning och beträffande anordningar för avlopp. Rätten att uttaga avgifter för leverans av vatten har i rättspraxis fastslagits med den begränsning, att avgifterna icke får uppgå till så högt belopp, att de kan betecknas som en i förtäckt form för kommunens allmänna ändamål upptagen beskattning. Rätten att uttaga avgifter för nyttjandet av avloppsanordningar är däremot betydligt snävare avgränsad.

I några av remissyttrandena har mot de sakkunnigas förslag rests den invändningen, att kommunerna för närvarande tillämpar högst olika system för finansiering av avlopp och i vissa fall uttager avgifter med stöd av äldre, för särskilda orter gällande bestämmelser samt att införandet av ett avgiftssystem, sådant som de sakkunniga föreslagit, i dylika fall komme att möta praktiska svårigheter. Sådana avgifter, i den mån de förekommer, måste emellertid i allt fall anses underkastade den förut angivna, även för vattenavgifter gällande regeln, att avgifterna icke får i sådan mån överstiga kommunens självkostnader, att de till någon del kan anses såsom en för kommunens allmänna ändamål upptagen beskattning. De sakkunnigas avgiftsregler går i sak ut på samma princip, nämligen att avgifterna begränsas till vad som erfordras för att täcka kostnaderna för de därmed avsedda anordningarna.

Den begränsning av kommunernas självbestämmanderätt i avgiftsfrågor, som de nuvarande reglerna om finansiering av avloppsföretag innefattar, kan således icke anses uppbyggen av viktigare skäl. Redan det tvång, som dessa regler ålägger kommunerna i deras ekonomiska politik, kan i och för sig åberopas som ett vägande skäl för en lagändring, särskilt i belysning av de förut berörda konsekvenser i fråga om kommunernas villighet att taga sig an eftersatta bebyggelseområden, till vilka reglerna leder. Andra viktiga skäl för en reform ligger i de praktiska fördelar, vilka enligt det anförda står att vinna genom enhetliggörande av avgiftsreglerna för vattenförsörjning och avlopp. Jag delar därför de sakkunnigas mening, att de nu gällande begränsningarna i kommunernas rätt att själva bestämma sin avgiftspolitik i fråga om vatten- och avloppsanläggningar bör bortfalla och ersättas av den enkla regeln, att avgifter i princip får uttagas till hela det belopp, som motsvarar kommunens självkostnader för anläggningarna. Den-

na regel bör gälla hela lagstiftningens tillämpningsområde och icke göras beroende av huruvida stadsplan fastställts eller icke. Jämväl i övrigt synes de sakkunnigas förslag i förevarande del väl ägnat att läggas till grund för lagstiftning med de jämkningar, som nödvändiggöres av mitt tidigare ställningstagande till frågorna om lagstiftningens omfattning och utformning i övrigt.

Prövningsförfarandet

De mångfaldiga problem, som mött de sakkunniga vid utformandet av regler om förfarandet vid avgörande av frågor rörande tillämpningen av den föreslagna lagstiftningen, bortfaller i allt väsentligt, om lagstiftningen får den mera begränsade omfattning, som jag förordat. Sålunda förenklas avsevärt frågan om uppdragande av gränsen mellan de administrativa myndigheternas och domstolarnas befogenheter. Till administrativ prövning bör framför allt — med hänsyn till sambandet med tätorts- och glesbygdspaneringen — hänföras frågor om auktorisation av icke-kommunal anläggning, om åläggande för kommun att utföra vatten- och avloppsanläggning och om verksamhetsområdet för allmän vatten- och avloppsanläggning. Av praktiska skäl bör vidare hit hänföras frågor om anslutningsrätt och anslutningstvång samt vissa frågor om förordnanden och förelägganden. Övriga frågor — bl. a. frågor rörande avgiftsskyldighet samt alla ersättningsfrågor — bör ankomma på domstol.

De ärenden, som skall handläggas av administrativ myndighet, kommer med denna ordning till övervägande del att utgöras av typiska ansökningsärenden, i vilka huvudparten av utredningen förebringas av sökanden. Att, såsom de sakkunniga föreslagit, förlägga utredningen till särskild förrättning synes därför överflödigt. Dessa ärenden bör i stället upptagas av länsstyrelsen och handläggas enligt de regler, som i allmänhet gäller rörande förfarandet hos denna myndighet. För sådana speciella fall, då utredningen blir särskilt omfattande eller fordrar teknisk sakkunskap, som ej är företrädd hos länsstyrelsen, bör dock länsstyrelsen genom uttryckligt stadgande få möjlighet att förordna sakkunnigt biträde med uppgift att ombesörja utredningen eller viss del av denna.

Med avseende å domstolsförfarandet erfordras vid sidan av de allmänna reglerna i rättegångsbalken blott vissa bestämmelser om forum m. m.

III. De särskilda lagförslagen

T. f. departementschefen uttalar inledningsvis följande.

De av mig förordade modifikationerna i fråga om lagstiftningens omfattning möjliggör en betydande minskning av författningsmaterialet i jämförelse med de av de sakkunniga framlagda förslagen. De sakkunnigas huvudförslag, nämligen förslaget till lag om vatten- och avloppsanläggningar samt förslaget till vatten- och avloppsstadga, kan ersättas av ett mindre omfat-

tande lagverk, inrymmande de grundläggande reglerna om kommunala och andra ur allmän synpunkt mera betydelsefulla anläggningar. Som sammanfattande benämning för dessa föreslår jag termen »allmänna vatten- och avloppsanläggningar».

Utöver den lag om allmänna vatten- och avloppsanläggningar, som således kommer att innehålla kärnan i den nya lagstiftningen, berör reformen även, på sätt framgår av vad förut anförts, vissa bestämmelser i vattenlagen, varjämte en del ändringar i byggnadslagen är påkallade.

A. Förslaget till lag om allmänna vatten- och avloppsanläggningar

1 §.

Departementschefen. Beträffande den nya lagstiftningens tillämpningsområde har jag i det föregående uttalat mig för att lagstiftningen bör avse dels sådana vatten- och avloppsanläggningar som omhänderhaves av kommun och dels sådana icke-kommunala vatten- och avloppsanläggningar som efter särskild prövning av länsstyrelsen förklarats för allmänna. Lagen bör lämpligen inledas med en bestämmelse som anger dess nämnda räckvidd.

2 §.

Departementschefen. Enligt den tankegång, åt vilken jag förut givit uttryck, bör lagstiftningen — i ändamål bl. a. att nedbringa omfattningen av de organisatoriska bestämmelserna om icke-kommunala vatten- och avlopps-företag — begränsas till att av dessa företag behandla endast dem, som är av större betydelse ur allmän synpunkt och bjuder vissa ekonomiska garantier. Denna begränsning av lagstiftningens omfattning har kommit till uttryck redan i 1 § genom att förslaget i fråga om icke-kommunala anläggningar förklarats äga tillämplighet först efter särskilt auktorisationsbeslut av länsstyrelsen. Den sakliga innebörden av denna regel framgår dock först av bestämmelserna rörande villkoren för auktorisation, vilka bestämmelser med hänsyn härtill får anses vara av den centrala karaktär, att de bör upptagas bland de inledande stadgandena i förslaget.

3 §.

Departementschefen. Som jag i det föregående redan tagit ställning till frågan, i vilken omfattning vatten- och avloppsanläggningar bör handhas i kommunal regi, kan jag här inskränka mig till några anmärkningar rörande den närmare utformningen av det stadgande i ämnet, vilket bör inflyta i början av lagen.

Jag delar den i några remissyttranden uttalade meningen, att åt kommunallagstiftningen bör vara förbehållet att reglera kommunernas *befogenheter* i olika avseenden samt att en lagstiftning av nu förevarande art följaktligen bör begränsa sig till att ge regler om de *skyldigheter*, som anses

böra åvila kommunerna. Någon motsvarighet till den av de sakkunniga föreslagna bestämmelsen, att kommun skall äga ombesörja utförande och drift av vatten- och avloppsanläggning inom kommunen, finner jag alltså icke erforderlig eller lämplig.

Den lagstadgade skyldigheten för kommun att sörja för tillkomsten av vatten- och avloppsanläggning bör enligt vad jag förut anfört vara bunden vid den förutsättningen, att fråga är om tätbebyggelse av sådan art, att vattenförsörjning och avlopp till förekommande av sanitära olägenheter bör ordnas i ett större sammanhang. Enligt den i förslaget valda formuleringen kan det icke fordras, att sanitära olägenheter redan uppstått utan blott att sådana kan förutses med hänsyn till bebyggelsens omfattning och karaktär. Bestämmelsen är med andra ord avsedd att understryka, att kommunernas ingripande bör ske på ett så tidigt stadium, att verkliga olägenheter i sanitärt hänseende icke behöver uppkomma.

I likhet med vad nu är fallet bör det ankomma på länsstyrelsen att öva tillsyn över att kommunerna fullgör sina skyldigheter i fråga om vattenförsörjning och avlopp. Jag föreslår, i likhet med de sakkunniga, en uttrycklig bestämmelse om att länsstyrelsen i fall av försummelse skall äga ingripa med erforderliga förelägganden.

4 §.

Departementschefen. Hur en vatten- och avloppsanläggning i detalj bör utformas är i mycket en lämplighetsfråga. Det är icke möjligt att mera ingående reglera tänkbara konflikter mellan de intressen, som påkallar beaktande i samband med planeringen och utförandet. Lika med de sakkunniga anser jag emellertid lämpligt att särskilt framhålla de allmänna sanitära intressena och därigenom markera att dessa i allmänhet icke bör stå tillbaka för andra hänsyn. I övrigt förordar jag en allmänt hållen bestämmelse om att varje anläggning skall utföras på sätt dess ändamål kräver.

5 §.

Departementschefen. I det föregående har jag förordat sådan jämkning i de sakkunnigas förslag till bestämmelser om anslutningsrätt, att denna rätt begränsas till visst område (verksamhetsområdet) samt att verksamhetsområdet i princip skall bestämmas av anläggningens huvudman. Jag har emellertid även förutsatt, att huvudmannens nämnda befogenhet måste underkastas vissa modifikationer.

Det är självfallet ur flera synpunkter av vikt, att länsstyrelsen är orienterad om vatten- och avloppsväsendets utveckling inom länet. I den mån som verksamhetsområdets omfattning kan bestämmas av huvudmannen utan inblandning av länsstyrelsen, bör därför länsstyrelsen underrättas om det beslut som huvudmannen träffat. Bestämmelse härom har införts såsom ett andra stycke i 5 §.

6 §.

Departementschefen. Reglerna om anslutningsrätt och anslutningstvång är i de sakkunnigas förslag en av centralpunkterna i lagstiftningen. De har till uppgift att förverkliga den princip, som enligt de sakkunniga bör ligga till grund för all planläggning på området, nämligen att varje anläggning skall ha den omfattning som är lämpligast ur teknisk och ekonomisk synpunkt. Från denna utgångspunkt är det närmast självklart, att bestämningen »teknisk och ekonomisk fördel» i förslaget anknutits till det gemensamma företaget och icke till de särskilda fastigheterna.

Därest — såsom jag föreslagit — frågan om anläggningens utsträckning i princip får bero på huvudmannens eget bestämmande genom att han får befogenhet att fastställa verksamhetsområdet för anläggningen, mister reglerna om anslutningsrätt och anslutningstvång sin nyss angivna vidsträckt betydelse. Tvister om anslutningsrätt och anslutningstvång torde också bli ganska sällsynta. Vid sådant förhållande möter ur praktisk synpunkt ej hinder för att dessa frågor får en mera individualiserad behandling genom att lagregeln i ämnet utformas så, att tvångsanslutning åger rum blott om den innebär fördel för just den fastighet, som skall anslutas. Denna lösning har därjämte den fördelen att den är mera lättförståelig för den enskilde fastighetsägaren, vilken givetvis har lättare att bedöma anslutningens verkan för fastigheten än dess verkan för anläggningen som helhet.

Prövning av frågor rörande anslutningsrätt och anslutningstvång för fastigheter inom en anläggnings verksamhetsområde torde böra ankomma på länsstyrelsen.

Jag vill här erinra om att de i förevarande paragraf upptagna reglerna om anslutningsrätt och anslutningstvång för de fastigheter, som ligger inom verksamhetsområdet, med avseende å anordningar för avlopp kompletteras av bestämmelserna i 8 kap. vattenlagen, enligt vilka anslutning till befintlig eller planerad avloppsledning i vissa fall kan påfordras även i fråga om fastigheter utanför verksamhetsområdet.

Avslutningsvis vill jag tillfoga några anmärkningar angående möjligheten att bringa en skedd anslutning till allmän vatten- och avloppsanläggning att upphöra. I detta hänseende måste de nu skisserade bestämmelserna om anslutningsrätt och anslutningstvång rimligen anses ha till innebörd icke blott att en fastighet kan mot endera sidans bestridande anslutas till vatten- och avloppsanläggning utan även att sålunda skedd anslutning skall fortfara, till dess annat i laga ordning bestämmes. Ett avgörande i fråga om fastighets rätt eller skyldighet till anslutning bör vidare avse fastigheten som sådan och alltså i princip vara giltigt även mot ny ägare av fastigheten samt mot innehavare eller blivande förvärvare av begränsade sakrätter med avseende å denna. Av praktiska skäl är det emellertid icke möjligt och lämpligt att för varje fall, då en fastighet anslutes till allmän vatten- och avloppsanläggning, anordna en prövning genom länsstyrelsen, huruvida förutsätt-

ningarna för anslutningsrätt och anslutningstvång är för handen. Tvärtom är det ett önskemål att anslutning liksom hittills skall kunna ske genom formlöst avtal mellan fastighetsägaren och anläggningens huvudman. Åt ett dylikt avtal kan icke förlänas så vittgående verkningar som nyss sagts. Mot ny ägare av fastigheten eller mot annan tredje man bör avtalet ej gälla, med mindre han biträtt avtalet. Faktiskt kommer emellertid denna begränsning i fråga om giltigheten av ett avtal om anslutning icke att bli av större betydelse, eftersom möjlighet finnes att vid behov påkalla prövning av frågan, huruvida förutsättningar för anslutningsrätt eller anslutningstvång föreligger. De nu angivna synpunkterna torde, såsom innefattande allenast tillämpning av allmänna rättsregler, icke behöva komma till uttryck i lagtexten.

7 §.

Departementschefen. Till närmare utveckling av vad i det föregående sagts om skyldighet att utföra allmän vatten- och avloppsanläggning samt om anslutningsrätt och anslutningstvång erfordras ett stadgande, som klarlägger, vilka särskilda anordningar dessa rättigheter och skyldigheter avser, d. v. s. vad som är att hänföra till anläggningen. I princip bör huvudmannen tillhandahålla alla anordningar, som erfordras för att anläggningen skall fylla sitt ändamål på tillfredsställande sätt.

8 §.

Departementschefen. Vad jag förut yttrat om önskvärdheten av att begränsa den aktuella lagstiftningen till bestämmelser, som berör rättsförhållandet mellan huvudmannen för allmän vatten- och avloppsanläggning samt ägare och innehavare av fastigheter, vilka anslutits eller ifrågasättes skola anslutas till anläggningen, medför som konsekvens, att de bestämmelser i de sakkunnigas förslag, som berör expropriationsrättsliga och därmed närstående ämnen, i allmänhet bör slopas. Behovet av dylika bestämmelser är, som jag också påpekat, ej synnerligen framträdande. Vad angår möjligheterna att tvångsvis taga i anspråk mark för anläggningens behov finnes bestämmelser därom för särskilda fall givna i 2 kap. 45 § och 8 kap. 4 § vattenlagen samt 1 § lagen om rätt att över annans mark framdraga ledning för vatten till husbehovsförbrukning. Bestämmelserna i fråga suppleras därjämte av expropriationslagen, vilken med avseende å sådana större anläggningar som dem, om vilka nu närmast är fråga, torde medge expropriation i den omfattning, som erfordras för tillgodoseende av anläggningens behov. Ytterligare stadganden i ämnet kan därför anses obehövlige.

Från det nu anförda vill jag göra ett undantag, nämligen beträffande rätt för den som utför allmän vatten- och avloppsanläggning, att för anläggningens behov taga i anspråk äldre anordningar för vattenförsörjning eller avlopp. Visserligen kan sådana anordningar i allmänhet tagas i an-

språk genom expropriation. I förhållande till anordningarnas i allmänhet ringa värde framstår emellertid ett expropriationsförfarande såsom alltför omständligt samt tids- och kostnadskrävande för att anlitas i praktiken. Jag förordar därför en särskild bestämmelse om rätt för anläggningens huvudman att mot skälig ersättning taga dylika anordningar i anspråk, om de kan utnyttjas för anläggningen. Utan särskilt omnämnande i lagtexten torde vara klart, att ersättningen i nu avsett fall bör — på sätt även de sakkunniga framhållit — bestämmas med hänsyn främst till vad det skulle kosta att utföra en liknande anordning vid tiden, då den tages i anspråk, med skäligt avdrag för värdeminskning genom ålder och slitage.

9 §.

Departementschefen. Det föreligger otvivelaktigt behov av en bestämmelse om rätt till skälig ersättning för den som genom anslutning till allmän vatten- och avloppsanläggning tillfogas förlust på grund av att förut befintliga vatten- och avloppsanordningar blir obrukbara. Denna rätt kan icke lämpligen göras beroende av huruvida den fastighet, för vilken anordningarna är avsedda, blivit tvångsanslutnen eller icke. En bestämmelse, som gäve den frivilligt anslutne mindre omfattande rätt till ersättning än den tvångsanslutne kunde befaras leda till onödiga processer om tvångsanslutning och skulle därigenom kunna allvarligt försvåra utbyggandet av erforderliga vatten- och avloppsanläggningar. — Eftersom det enligt det nu föreliggande förslaget skall i princip ankomma på anläggningens huvudman att bestämma, hur långt verksamhetsområdet skall utsträckas, behöver ett stadgande om rätt till ersättning för äldre anordningar icke leda till några allvarligare ekonomiska konsekvenser ur kommunernas synpunkt.

Enligt de sakkunnigas förslag skall frågan om ersättningens belopp avgöras efter en tämligen fri skälighetsprövning. Med hänsyn till mångfalden av faktorer, som i det särskilda fallet kan inverka på frågan, synes denna lösning vara den enda praktiskt möjliga. Såsom ersättningsmaximum bör anses det belopp, som kunde utgått vid tillämpning av 8 §, men ersättningen bör ofta, kanske i regel, reduceras med hänsyn till sådana särskilda omständigheter, på vilka de sakkunniga anfört exempel. Av vikt är särskilt den av de sakkunniga anförda synpunkten, att ersättning överhuvud ej bör utgå för mera primitiva anordningar, vilka med hänsyn till den vanliga standarden i orten icke kan anses representera något speciellt värde för just den ifrågasvarande fastigheten, och ej heller för anordningar, som icke är godtagbara ur sanitär synpunkt. Av dessa skäl och för att icke onödigtvis uppmuntra till processer om mindre ersättningsbelopp bör lagregeln erhålla en restriktiv utformning. Den synes lämpligen kunna avfattas så, att ersättning skall utgå i den mån det prövas skäligt icke blott med hänsyn till anordningens ålder och det skick, vari den befinner sig, utan även med beaktande av den fördel, som för fastigheten vinnes genom anslutningen, och omständigheterna i övrigt.

10 §.

Departementschefen. Till de förpliktelser, som bör ankomma på huvudmannen för en allmän vatten- och avloppsanläggning, hör framför allt skyldigheten att driva och underhålla anläggningen på ett tillfredsställande sätt. Att så sker är ett intresse icke blott för de särskilda fastigheter, som är hänvisade till anläggningen, utan även ur sanitär och annan allmän synpunkt.

I den nu aktuella lagstiftningen, vilken avser att skapa regler just med avseende å rättsförhållandet mellan huvudmannen och anläggningens brukare, bör upptagas en uttrycklig regel om skyldighet för huvudmannen att underhålla anläggningen samt i övrigt sörja för att den fyller sitt ändamål på tillfredsställande sätt. Att närmare angiva den standard som huvudmannen skall vara förpliktad att upprätthålla är däremot, på sätt förut nämnts, icke möjligt. Avgörandet i detta hänseende måste träffas med hänsyn till vad som är brukligt och skäligen kan fordras vid anläggningar för likartad bebyggelse och med liknande utformning, varjämte ledning understundom kan stå att hämta i de författningar, som reglerar hithörande frågor ur hygieniska och andra allmänna synpunkter.

Utan särskild bestämmelse torde vara uppenbart, att huvudmannens underhållsskyldighet även innefattar skyldighet att, när behov därav uppkommer, ombygga (förnya) anläggningen.

Frågan när skyldigheten att underhålla och driva en allmän vatten- och avloppsanläggning upphör torde sällan bli aktuell. Uppenbarligen bör skyldigheten bestå så länge de anslutna fastigheterna har behov av anläggningen; en bestämmelse härom kan lämpligen inflyta i lagtexten. En närmare reglering av de rättsförhållanden, som uppkommer i samband med att en allmän vatten- och avloppsanläggning nedlägges, torde däremot icke vara behövlig. Det må erinras att stadganden för nu avsett fall ej heller ansetts erforderliga beträffande sådana avloppsföretag, vilkas organisatoriska förhållanden regleras i 8 kap. vattenlagen.

11—13 §§.

Departementschefen. De bestämmelser som de sakkunniga föreslagit i fråga om villkoren för nyttjande av vatten- och avloppsanläggningar är visserligen till större delen av sådan beskaffenhet, att deras innehåll följer redan av allmänna principer. Då med förevarande lagstiftning avses att i övriga hänseenden reglera rättsförhållandena mellan anläggningens huvudman samt ägarna och innehavarna av de fastigheter, vilka anslutits eller skall anslutas till anläggningen, synes emellertid icke lämpligt att förbigå de särskilda regler, som bör gälla i detta hänseende.

14 §.

Departementschefen. Frågan om avgiftsskyldigheten kan sägas innefatta tre spörsmål av tämligen olika karaktär, nämligen för det första hur stort

belopp som totalt får uttagas genom avgifter, för det andra hur avgiftsskyldigheten bör fördelas mellan de anslutna fastigheterna samt för det tredje när och hur avgiftsskyldigheten skall fullgöras. Denna disposition har i stort sett följts i de sakkunnigas förslag. Till följd av att de föreslagna reglerna gjorts mycket utförliga och fördelats på åtskilliga paragrafer har emellertid gränsen mellan ämnesområdena fördunklats och texten blivit något svåröverskådlig. I det nu föreliggande förslaget har reglerna om avgiftsskyldigheten sammanfattats i tre paragrafer (14—16 §§), av vilka envar behandlar ett av förenämnda tre spörsmål. I förevarande paragraf behandlas frågan om avgifternas totalbelopp samt i anslutning därtill frågan, vilka fastigheter avgiftsskyldigheten åvilar.

15 §.

Departementschefen. Ändamålet med de bestämmelser, som skall reglera den inbördes kostnadsfördelningen mellan anslutna fastigheter, bör enligt min mening icke vara att med matematisk noggrannhet angiva, vad varje fastighet skall betala. Tvärtom är det ett viktigt önskemål, att huvudmannen erhåller ett icke obetydligt mått av frihet att anpassa avgifterna efter förhållandena i det särskilda fallet. De vattentaxor, som för närvarande gäller inom städer och stadsliknande samhällen, företer inbördes mycket stora olikheter, utan att det med fog kan påstås, att tillämpningen annat än möjligen i rena undantagsfall ger ett oskäligt resultat. Lagbestämmelserna i ämnet bör i enlighet härmed icke gå ut på att upphäva vad som nu gäller utan snarare på att lagfästa nuvarande praxis och därvid söka angiva vissa riktlinjer för avgiftsbestämningen.

Regeln att varje fastighet skall bidra till anläggningen i dess helhet innebär, konsekvent tillämpad, att kostnadsfördelningen helt frigöres från hänsyn till vad de olika delarna av anläggningen kostar huvudmannen. Bebyggelsen inom de delar av verksamhetsområdet, där kostnaderna ställer sig minst, får således genom avgifter subventionera de dyrare delarna av anläggningen. I regel ställer sig denna princip också fullt naturlig inom större anläggningar. Hittills torde endast i undantagsfall ha inträffat, att olika höga vattenavgifter fastställts för t. ex. skilda delar av en stad. Det kan dock icke förnekas, att en viss differentiering någon gång kan vara lämplig och rentav nödvändig. Om t. ex. kostnaderna för vattenförsörjning och avlopp inom ett visst bebyggelseområde ställer sig osedvanligt höga, kan det bl. a. ur markpolitisk synpunkt vara lämpligt att ägarna av fastigheter inom området själva fullt ut bekostar erforderliga vatten- och avloppsanläggningar. Omvänt kan tänkas, att ett mindre eftertraktat bostadsområde, där självkostnaderna för vattenförsörjning och avlopp är låga, kan göras mera begärligt genom att avgifterna hålles på en låg nivå. Vidare kan hänvisas till det av de sakkunniga behandlade fallet, att viss bebyggelse, t. ex. industriebbyggelse, fordrar vatten- och avloppsanordningar av större kapacitet eller eljest av annan beskaffenhet än som eljest skulle

kommit i fråga. För alla dylika fall, där på grund av bebyggelsens lokalisering, terrängförhållanden eller andra omständigheter kostnaderna för viss eller vissa fastigheters medtagande i verksamhetsområdet är väsentligt olika, bör huvudmannen genom uttryckligt stadgande berättigas att tillämpa olika avgifter.

16 §.

Betänkandet. Med avseende å indrivning av oguldna avgifter har de sakkunniga föreslagit förbud mot att såsom påtryckningsmedel avstänga den försunlige från bruk av anläggningen. Därjämte har framlagts förslag till bestämmelser (32 och 75 §§) om att taxa kunde underställas länsstyrelsen för prövning och fastställelse. För taxesamfällighet vore dylik underställning obligatorisk. Avgift, som utginge enligt fastställd taxa, skulle i allmänhet få utsökas i samma ordning som om betalningsskyldighet ålagts genom lagkrafttagande dom.

Departementschefen. Med hänsyn till att lagstiftningen begränsas till att huvudsakligen gälla större anläggningar bör avgifter för anslutning till och nyttjande av anläggningarna alltid utgå enligt taxesystem.

Vad angår den av de sakkunniga föreslagna bestämmelsen om förbud mot att avstänga fastighet från bruk av anläggningen vid underlåtenhet att betala avgift har i ett antal yttranden framhållits, att möjligheten att begagna avstängning såsom påtryckningsmedel vore av stor praktisk betydelse för huvudmannen. Då denna anmärkning ej kan fränkännas berättigande, har något förbud mot avstängning ej upptagits i lagen. Denna möjlighet står alltså öppen i den mån den låter sig förenas med sanitära krav.

Utformningen av taxan ankommer som förut nämnts på huvudmannen. Behov av särskild fastställelseprövning av taxan synes ej föreligga. Syftet med en sådan prövning skulle närmast vara att underlätta utmätning av oguldna avgiftsbelopp, men det praktiska värdet härav synes vara tämligen ringa. Några bestämmelser i detta avseende har därför ej upptagits i förslaget.

17 §.

Departementschefen. På sätt jag förut framhållit har en kommun, vilken ger ekonomiska utfästelser till förmån för en vatten- och avloppsanläggning och sålunda möjliggör auktorisation av anläggningen, tillfälle att i samband därmed skaffa sig kontroll över skötseln av anläggningens ekonomi och angelägenheter i övrigt. Det ansvar som kommunen har att bära för utvecklingen på vatten- och avloppsområdet motiverar emellertid att kommunen, även om den icke på angivet sätt lämnar stöd åt ett enskilt vatten- och avloppsföretag, får viss möjlighet att följa dess verksamhet. Jag kan i detta hänseende bl. a. erinra om regeln i 5 § angående grunderna för bestämmande av en anläggnings verksamhetsområde. Ett annat motiv för att be-

reda kommunen insyn i de icke-kommunala vatten- och avloppsföretagen ligger däri, att ägarna av de anslutna fastigheterna ofta icke har möjlighet att öva någon kontroll över det sätt, på vilket företagens angelägenheter handhaves.

Av nu angivna skäl föreslår jag att kommun, inom vilken den auktoriserade anläggningen driver sin verksamhet, skall äga utse en tillsyningsman för att öva uppsikt över anläggningen och sättet för handhavande av dess angelägenheter.

18 §.

Departementschefen. Enligt denna paragraf äger länsstyrelsen befogenhet att ingripa och förordna särskild syssloman, om skötseln av en icke-kommunal vatten- och avloppsanläggning försummas. Bestämmelsen, som äger viss motsvarighet i de sakkunnigas förslag (40 och 65 §§), har utformats efter mönster av 8 kap. 53 § vattenlagen.

22 §.

Betänkandet. Enligt de sakkunnigas förslag (103 §) skulle länsstyrelsens beslut i där avsedda ärenden meddelas efter anslag. Talan mot beslutet skulle — utom i visst angivet fall — föras hos Konungen inom en månad från den dag, då beslutet meddelades, dock att menighet ägde åtnjuta femton dagar längre besvärstid än nu sagts.

Departementschefen. Med hänsyn till att åtgärder nyligen vidtagits för att förenhetliga besvärstiden i administrativa mål (se SFS 1954:355), finner jag icke lämpligt att i en författning av förevarande art upptages föreskrifter om besvärstid, som avviker från vad som i allmänhet gäller på detta område. Bestämmelsen om klagan över länsstyrelsens beslut bör därför ha det innehållet, att klagan skall föras hos Konungen genom besvär.

23 §.

Departementschefen. I likhet med vad jag vid 19 § föreslagit i fråga om ärenden, vilka ankommer på länsstyrelse, synes mig lämpligt att även beträffande mål, vilka enligt förslaget skall ankomma på domstol, införa en gemensam forumbestämmelse. Tvekan kan råda, huruvida dessa mål bör upptagas av allmän underrätt eller av någon av specialdomstolarna, d. v. s. ägodelningsrätt, expropriationsdomstol eller vattendomstol. Till förmån för något av de senare alternativen talar den omständigheten, att vissa dylika mål — särskilt de som rör tillämpning av 8 och 9 §§ i förslaget — avser värderingsspörsmål likartade med dem som förut ankommer på ägodelningsrätter, expropriationsdomstolar och vattendomstolar. I praktiken torde dock dylika mål förekomma ganska sällan och endast undantagsvis bli av större omfattning eller ekonomisk betydelse. Av större vikt är frågorna om avgiftsskyldigheten. Sådana tvister upptages för närvarande av de allmänna

domstolarna, och anledning synes icke föreligga att i detta hänseende göra någon ändring i vad som nu gäller. Jag föreslår därför att tvister i de frågor, som avhandlas i förslaget, i den mån de ankommer på domstols prövning upptages av allmänna underrätten i den ort, där anläggningen huvudsakligen har sitt verksamhetsområde.

Vad angår tvister enligt 8 §, vars innehåll är av expropriationsrättslig natur, bör i förslaget inflyta en bestämmelse om att anläggningens huvudman i regel skall vidkännas kostnaderna å ömse sidor. För att icke denna regel skall uppmuntra till oskäligen rättegångar bör dock, i överensstämmelse med vad som stadgats i vissa andra likartade författningar, domstolen erhålla möjlighet att avvika från densamma, om sådant på grund av särskilda omständigheter finnes skäligt. Med hänsyn till sambandet mellan 8 och 9 §§ måste de nu angivna grunderna för rättegångskostnader rimligtvis i princip få gälla även i mål rörande tillämpning av 9 §. Det är troligt, att huvudmannen i detta senare fall löper större risk att bli utsatt för ohemula anspråk än i det fall, som regleras i 8 §. Undantagsregeln, som ger domstolen möjlighet att låta vardera parten stå sina kostnader eller ålägga sakägaren att bära såväl egna som huvudmannens kostnader, synes emellertid kunna och bära tillämpas så, att huvudmannen beredes erforderligt skydd i detta avseende.

24 §.

Departementschefen. Förevarande bestämmelse om utvidgad tillämpning av begreppet fastighet har motsvarighet i de sakkunnigas förslag (4 §) och är utformad efter mönster bl. a. av 8 kap. 56 § vattenlagen.

25 §.

Departementschefen. Vid utarbetandet av förevarande lagförslag har förutsatts, att huvudmannens rättigheter och skyldigheter gäller i förhållande till de fastigheter, som anslutits eller ifrågasättes skola anslutas till anläggningen, och i regel icke förändras genom att fastigheterna byter ägare. Denna förslagets ståndpunkt är av särskilt intresse med avseende å de förpliktelser (framför allt anslutningstvånget och avgiftsplikten), vilka enligt förslaget kommer att häfta vid fastigheterna. Förslagets innebörd kan också uttryckas så, att förpliktelserna har sakrättslig karaktär och i de flesta hänseenden — dock ej i fråga om betalning av förfallen avgift — t. o. m. kan sägas ha en förmånligare ställning än sådana förpliktelser, som häftar vid fastigheterna på grund av inteckning.

Emellertid erfordras, såsom de sakkunniga framhållit, också ett stadgande, som reglerar frågan, vem som har att bära det personliga ansvaret för fullgörande av en fastighets förpliktelser. Denna fråga torde bära i huvudsak lösas i enlighet med de sakkunnigas förslag, d. v. s. så, att förpliktelserna i regel åvilar fastighetens ägare. Såsom ägare bör den svara, som enligt 47 § kommunalskattelagen — i dess nyligen antagna ändrade lydelse — är i ägares ställe skyldig att erlägga skatt för garantibelopp för fastigheten. Att

med ägare bör jämföras fideikommissinnehavare och den som eljest utan vederlag besitter fastighet på grund av testamentariskt förordnande, torde vara uppenbart även utan att särskild bestämmelse därom givits.

Den nu förordade lösningen av frågan om det personliga ansvaret för fastighets förpliktelser överensstämmer med vad som tillämpas vid flertalet kommunala vattenverk. I vissa orter förekommer dock, att vattenavgifterna påföres hyresgäster och andra nyttjanderättshavare. Eftersom anledning icke torde föreligga att förbjuda ett sådant uppbördssystem för det fall att huvudmannen åtnöjes därmed, bör de nyssnämnda bestämmelserna om ansvarighet för fastighetsägare m. fl. avfattas så, att de endast blir gällande för det fall att annat ej avtalats.

Den av de sakkunniga föreslagna bestämmelsen om att ny ägare eller innehavare av ansluten fastighet ej skall svara för avgift, som förfaller till betalning innan han skall tillträda fastigheten, har utsatts för kritik ur den synpunkten, att den skulle försvåra avgiftsindrivningen. En regel av motsatt innehåll bör emellertid, såsom ägnad att medföra rättsosäkerhet, icke komma i fråga.

26 §.

Departementschefen. Denna paragraf behandlar frågan om municipalsamhällets befattning med vatten- och avloppsfrågorna. Beträffande innehållet i paragrafen hänvisar jag till vad jag anfört i den allmänna motiveringen.

Övergångsbestämmelserna

Departementschefen. Den föreslagna nya lagstiftningen bör, med hänsyn till sitt samband med frågan om statsbidrag till anläggningar för vattenförsörjning och avlopp, träda i kraft vid nästa budgetårsskifte, d. v. s. den 1 juli 1955.

Med avseende å reglerna för ikraftträdandet kan till en början fastslås, att den nya lagstiftningen för att medföra avsedda verkningar måste i princip göras tillämplig även på anläggningar som utförts eller är under utförande vid tiden för ikraftträdandet. Denna regel bör komma till tydligt uttryck i lagtexten. I fråga om anläggning, som drives av annan än kommun, är emellertid att märka, att de nya reglerna med hänsyn till stadgandet i 1 § blir tillämpliga blott om anläggningen genom särskilt beslut av länsstyrelsen förklaras för allmän. Angående detta förhållande bör i övergångsbestämmelserna lämpligen göras en erinran i den formen, att sådant beslut säges kunna meddelas också i fråga om icke-kommunal anläggning, som kommit till stånd före lagens ikraftträdande. Prövningen bör ske enligt de i 2 § angivna grunderna. Samtycke av kommunen synes dock ej böra ovillkorligen krävas i detta fall.

Att den nya lagen i princip icke rubbar avtal angående avgiftsskyldighet m. m., som träffats före ikraftträdandet, torde stå klart utan att uttrycklig bestämmelse därom behöver meddelas. Frågan huruvida tillkomsten av den

nya lagstiftningen i särskilda fall kan komma att inverka på de förutsättningar, under vilka sådant avtal ingåtts, och därigenom eventuellt påverka dess giltighet får bedömas i rättstillämpningen enligt allmänna grundsatser.

B. Förslaget till lag om ändring i 8 kap. vattenlagen

Departementschefen. Med den begränsning av den nya lagstiftningen som jag förordat behöver den icke i större omfattning beröra rent vattenrättsliga ämnen. Vissa ändringar i 8 kap. vattenlagen är emellertid ofrånkomliga, i det att från tillämpningen av stadgandena i nämnda kap. bör undantagas de ämnen, vilka regleras i den föreslagna lagen om allmänna vatten- och avloppsanläggningar. Redan nu gäller, att områden under stadsplan i viktiga avseenden, särskilt vad angår frågorna om anslutningsrätt, anslutningstvång och kostnadsfördelning, är undantagna från tillämpningen av bestämmelserna i kapitlet. De erforderliga ändringarna i kapitlet kan sägas i stort sett gå ut på att dessa undantag utvidgas till att avse hela tillämpningsområdet för den föreslagna lagen om allmänna vatten- och avloppsanläggningar. Därjämte bör emellertid i detta sammanhang upptagas vissa andra frågor, vilka berör lydelsen av 8 kap.

C. Förslaget till lag om ändring i byggnadslagen

Betänkandet. På sätt tidigare anförts har de sakkunniga föreslagit att ur byggnadslagen skulle utgå de stadganden som rörde tomtägarers skyldighet att ersätta avloppskostnad och likaså alla de övriga stadganden som kunde sägas ha till innebörd att avloppsledning utgjorde del av gata. Dylika stadganden funnes inrymda i 38, 52, 54, 55, 68 och 74 §§ nämnda lag.

Departementschefen. Den nya lagstiftningen föranleder ändringar i byggnadslagen, vilka i det väsentliga bör följa de sakkunnigas förslag.

Lagrådet

Rörande den allmänna utformningen av de nu ifrågavarande lagförslagen anför lagrådet följande.

I förhållande till de sakkunnigas förslag innebära de till lagrådet remitterade lagförslagen väsentliga begränsningar av lagstiftningens omfattning. Även efter dessa begränsningar, för vilka anförts skäl som i stort sett synas övertygande, torde lagstiftningen emellertid vara väl ägnad att främja tillkomsten av sådana vatten- och avloppsanläggningar som ur allmän synpunkt äro av större betydelse. Genom att reformen ej gjorts mera ingripande har det blivit möjligt att i avsevärd mån inskränka lagtextens omfång. I stor utsträckning hava stadgandena fått en tämligen allmän avfatt-

ning. Särskilt med hänsyn till att förhållandena äro mycket olika på olika orter och till svårigheten att förutse hur utvecklingen faktiskt kommer att gestalta sig framstår det dock som försvarligt att bestämmelserna ej erhållit en mera detaljerad utformning. Härigenom har vunnits att lagtexten blivit överskådlig och fri från tyngande omständlighet. I vissa fall synes dock avsaknaden av utförligare och mera preciserade regler kunna föranleda tvekan om den närmare innebörden.

Utskottet

I sin allmänna motivering för de genom propositionen framlagda lagförslagen anför departementschefen, att de sakkunniga i sitt betänkande konstaterat att vattenförsörjnings- och avloppsförhållandena inom städernas stadsplanelagda områden är ordnade på ett i stort sett tillfredsställande sätt men att förbättringsåtgärder är påkallade såväl med avseende å städernas randbebyggelse och landsbygdens mindre tätområden som beträffande den egentliga glesbygden. I anslutning härtill förklarar sig departementschefen anse det angeläget att få till stånd en förbättring av vattenförsörjning och avlopp för den bebyggelse, som är eftersatt i detta avseende. De lagstiftningsåtgärder som föreslås har till syfte att befordra en sådan utveckling. Departementschefen erinrar emellertid om att en fortsatt utbyggnad av avloppsverk givetvis är ägnad att öka föroreningen av vattnet i sjöar och vattendrag. Med hänsyn härtill uttalar departementschefen, att lagstiftningen icke bör vara ensidigt inriktad på att främja tillkomsten av vatten- och avloppsanläggningar utan snarare gå ut på att verka därefter, att de vatten- och avloppsverk, som kommer till utförande, utformas på det lämpligaste sättet. Bl. a. är avsett, fortsätter departementschefen, att lagstiftningen skall stimulera tillkomsten av reningsverk i samband med avloppsanläggningar, och i den mån detta syfte verkligen vinnes kommer lagstiftningen givetvis att i gynnsam riktning påverka föroreningsfrågans läge. Utskottet ansluter sig till denna allmänna målsättning.

Den föreslagna lagstiftningen tar i huvudsak sikte endast på större vatten- och avloppsanläggningar. En sådan anläggning anses som allmän — vilket innebär att den omfattas av ifrågavarande lagstiftning — om den *antingen* omhänderhas av kommun *eller*, därest den omhänderhas av annan än kommun, av länsstyrelsen efter prövning i viss ordning förklarats för allmän. Denna prövning har till syfte dels att från lagstiftningens tillämpningsområde undantaga smärre anläggningar i den mån de ej omhänderhas av kommun, dels ock att garantera att anläggningens huvudman har möjlighet att fullgöra sina förpliktelser. Ansvaret för att vattenförsörjning och avlopp ordnas i erforderlig omfattning har i sista hand lagts på kommunerna, som har att antingen själva utföra och driva anläggningarna eller också tillse, att sådana genom annans försorg kommer till stånd. Denna skyldighet är dock begränsad till områden, där vattenför-

sörjning och avlopp till förekommande av sanitär olägenhet måste ordnas i ett större sammanhang. Inom municipalsamhälle åvilar skyldigheten samhället under den i regel föreliggande förutsättningen, att byggnadslagens bestämmelser för stad äger tillämpning för samhället, men eljest moderkommunen.

Även i de nu nämnda hänseendena bör propositionen enligt utskottets mening godtagas. I fråga om huvudmannaskapet för vatten- och avloppsanläggningarna anser utskottet dock, att starka skäl talar för de sakkunnigas av departementschefen icke biträdda förslag att municipalsamhällellens befattning med vatten- och avloppsfrågor skulle avvecklas. Då utskottet likväl icke vill motsätta sig departementschefens mening, att municipalsamhällellena icke i förevarande sammanhang bör befrias från skyldighet att ställa sig som huvudmän för vatten- och avloppsanläggningar, beror detta på att frågan, såsom departementschefen antyder, lämpligen torde böra prövas i samband med spørsmålet om hela municipalinstitutets avveckling.

Utskottet vill vidare fästa uppmärksamheten på ett spørsmål, som ej närmare reglerats i lagtexten eller mera utförligt behandlats i motiveringen, nämligen frågan hur det bör förfaras, om en enskild huvudman önskar upphöra att driva en allmän vatten- eller avloppsanläggning. Enligt bestämmelsen i 10 § i förslaget till lag om allmänna vatten- och avloppsanläggningar är huvudmannen för en sådan anläggning pliktig att, så länge behovet av anläggningen kvarstår, underhålla den och i övrigt sörja för att den på tillfredsställande sätt fyller sitt ändamål. För en enskild huvudman — vilket väl i detta fall i regel innebär ett bolag eller en ekonomisk förening — kan en sådan förpliktelse, som icke är tidsbegränsad och ej heller kan uppsägas, under vissa förhållanden onekligen bli mycket betungande. Som exempel kan nämnas det fall, att ett fabriksbolag anordnat en vatten- och avloppsanläggning för ett område, där bolaget sålt egnahemstomter till sina anställda. Om bolaget av någon anledning sedan förlägger fabriksdriften till annan ort, kvarstår likväl enligt ordalagen i lagtexten förpliktelsen att vidmakthålla och sköta anläggningen, och detta till och med utan någon laglig möjlighet att uppsäga förpliktelsen. Uppenbart är också, att man på något sätt måste förhindra, att anläggningen upphör att fungera, vilket ju skulle kunna medföra olidliga följder. Olika utvägar kan därvid ifrågakomma. Om fabriksbyggnaden kvarstår, kan måhända en ny ägare av densamma övertaga ansvaret för vatten- och avloppsanläggningen. Andra möjligheter är att kommunen inträder som huvudman för anläggningen eller att de berörda fastighetsägarna bildar en ekonomisk förening för att omhändera densamma. Utskottet utgår sålunda från att i situationer av nu antydd art en överenskommelse i godo skall visa sig möjlig.

De föreslagna reglerna rörande anslutningsrätt och anslutningstvång innebär i stort sett, att de fastigheter som ligger inom verksamhetsområdet för en allmän vatten- och avloppsanläggning skall anslutas till anläggningen, om detta begäres av huvudmannen eller fastighetens ägare samt under förutsättning att det ej är fördelaktigare för fastigheten att dess vattenför-

sörjning eller avlopp ordnas på annat sätt. Härvid är att märka, att verksamhetsområdets omfattning i princip bestämmes av huvudmannen.

I motionen I: 441 yrkas avslag å propositionen i den mån bestämmelser om anslutningstvång däri föreslås. Motionären anför, att anslutningstvånget skulle göra handläggningen av ärenden rörande vatten- och avloppsanläggningar mera komplicerad än vad f. n. är fallet. Härigenom skulle förorsakas tidsutdräkt och ökade kostnader. Enligt motionärens mening vore det tvivel underkastat, om motiven för att införa anslutningstvång kunde anses tillräckligt bärande för att uppväga de av motionären påtalade olägenheterna.

Utskottet vill i denna fråga understryka departementschefens uttalande (s. 62 i propositionen), att bestämmelser om anslutningstvång innebär ett sådant åsidosättande av den enskildes handlingsfrihet, att till stöd därför bör kunna åberopas starka skäl. Såsom departementschefen därefter anför, torde vatten- och avloppsfrågornas betydelse emellertid väl motivera att sådana bestämmelser införes. För att dessa frågor skall kunna lösas på ett tillfredsställande sätt och utan att kommunernas kostnader blir orimligt stora torde det, såsom också flera remissinstanser framhållit, vara nödvändigt att uppställa regler om anslutningstvång. Den avfattning dessa regler enligt vad ovan sagts erhållit synes också utgöra en lämplig och skälig avvägning mellan de berörda allmänna och enskilda intressena. Utskottet förordar därför dessa regler och avstyrker alltså yrkandet i motionen.

De stadganden, som föreslås rörande huvudmannens rätt att uttaga avgifter av dem som är anslutna till en vatten- och avloppsanläggning, utgår från självkostnadsprincipen. Huvudmannen äger alltså icke betinga sig högre avgifter än som erfordras för att täcka nödiga kostnader för utförande samt underhåll och drift av anläggningen. Avgifterna skall fördelas på de särskilda fastigheterna enligt taxa, som i princip skall utformas i förhållande till den nytta fastigheterna har av anläggningen. Bestämmelserna om avgifter, vilka återfinnes i 14—16 §§ i förslaget till lag om allmänna vatten- och avloppsanläggningar, ger emellertid huvudmannen tämligen stor frihet vid utformningen av taxan. Departementschefen hänvisar till nuvarande praxis rörande avgifter till kommunala vattenverk, vilka avgifter också bygger på självkostnadsprincipen. Emellertid framhåller departementschefen (s. 97 i propositionen), att de ifrågakvarande stadgandena ej innefattar något hinder för en kommun att bestämma avloppsavgifterna i väsentlig överensstämmelse med nu gällande regler om bidrag till gatubyggnadskostnad, därest kommunen icke vill utnyttja de fördelar i avgiftshänseende, som stadgandena bjuder.

Utskottet har i huvudsak intet att erinra mot de föreslagna avgiftsreglerna. Ett problem, som torde kunna vålla svårigheter, är emellertid den risk huvudmannen löper att avgifterna ej rätteligen erlägges. Störst betydelse torde måhända detta problem få i fråga om engångsavgifterna, särskilt om dessa ej kan uträknas före anslutningen. Att vid bristande avgiftsbetalning avstänga den ifrågakvarande fastigheten från bruket av anlägg-

ningen torde i regel vara uteslutet av sanitära skäl. Någon förmånsrätt för oguldna avgifter har departementschefen — i motsats till vad de sakkunniga förordat — icke föreslagit. I och för sig torde väl som villkor för anslutning kunna uppställas att förfallen avgift erlägges. Däremot synes den föreslagna lagtexten knappast lämna huvudmannen rätt att påfordra att säkerhet ställes för icke förfallna avgifter, vare sig det gäller periodiska avgifter eller engångsavgift, vilken sistnämnda — trots den beteckning den erhållit — enligt särskilt stadgande kan fördelas på årliga inbetalningar under högst tio år. En sådan ordning kan tydligen i en del fall förorsaka huvudmannen förluster, i andra fall vålla onödigt extra arbete för att utfå oguldna avgifter. Även om det stundom onekligen kan bli betungande för en fastighetsägare att ställa säkerhet för ännu ej förfallna avgifter, har huvudmannen enligt utskottets mening ett berättigat intresse att kunna påfordra säkerhet åtminstone i fråga om engångsavgift.

Med hänsyn till det anförda förordar utskottet, att huvudmannen medges rätt att som villkor för uppdelning av engångsavgift på ett flertal inbetalningar påfordra, att nöjaktig säkerhet ställes för att avgiften rätteligen erlägges. Vid utformningen av ett stadgande härom synes som förebild kunna väljas den regel av likartat innehåll, som stadgas i byggnadslagens 63 §. Detta lagrum medger tomtägare, som enligt särskilda bestämmelser i byggnadslagen har att erlägga ersättning för gatumark, rätt att, om nöjaktig säkerhet ställes, erlägga ersättningen genom avbetalningar. Utskottet föreslår därför att i 16 § andra stycket i förslaget till lag om allmänna vatten- och avloppsanläggningar efter orden »om fastighetens ägare det begär» inskjutes orden »samt nöjaktig säkerhet ställes». Att såsom i 63 § byggnadslagen föreskrivits öppna möjlighet för fastighetsägaren att hos länsstyrelsen utverka befrielse från skyldighet att ställa säkerhet eller lättnad i den skyldighet synes icke erforderligt i nu ifrågavarande fall.

Beträffande förfarandet vid prövningen av frågor om vatten- och avloppsanläggningar förordar utskottet vad som föreslås i propositionen. Utskottet har ej heller funnit anledning till erinran mot övriga delar av förslaget till lag om allmänna vatten- och avloppsanläggningar eller mot förslagen till lag om ändring i 8 kap. vattenlagen — i huvudsak följdändringar till förstnämnda lagförslag — och lag om ändring i byggnadslagen. I den sistnämnda lagen föranledes ändringarna huvudsakligen därav, att möjligheten för kommun att genom s. k. gatukostnadsbestämmelser av fastighetsägarna uttaga kostnad för utläggande av avloppsledningar upphäves och ersättes av stadgandena i lagen om allmänna vatten- och avloppsanläggningar om rätt att genom avgifter täcka såväl anläggnings- som driftskostnader.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen — med förklaring, att riksdagen funnit viss ändring böra företagas i förslaget till lag om allmänna vatten- och avloppsanläggningar — måtte, med avslag å motionen I: 441, för sin del antaga de genom propositionen framlagda lagförslagen med den ändringen att 16 § andra

stycket i förslaget till lag om allmänna vatten- och avlopps-
anläggningar erhåller följande lydelse:

Engångsavgift må ej sättas högre än till vad som svarar mot fastighetens andel i kostnaden för anläggningens utförande. Uppgår engångsavgift till belopp, som kan anses betydande med hänsyn till fastighetens ekonomiska bärkraft och övriga omständigheter, skall, om fastighetens ägare det begär samt nöjaktig säkerhet ställes, avgiftsskyldigheten fördelas på årliga inbetalningar under viss tid, högst tio år. Å oguldet belopp må räknas skälig ränta.

Stockholm den 19 april 1955

På tredje lagutskottets vägnar:

HUGO OSVALD

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Oswald, Lindahl, Grym*, Ivar Nilzon, Ebbe Ohlsson, Krügel*, Erik Olsson och Georg Carlsson; samt

från andra kammaren: herrar Andersson i Löbbo, Andersson i Möln dal, Johansson i Torp, von Seth, Carlsson i Stockholm, Persson i Tandö*, Berggren och Jansson i Benestad*.

---

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.